

propolis?

pa d

ZORA

**GLASILO KATOLIŠKO-
NARODNEGA DIJAŠTVA**

LETNIK XVI. ■ ZVEZEK 1.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC DVAJSETEGA
S PRILOGO PRVI CVETI TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4, ZA DIJAKE K 2

LJUBLJANA, 1909/1910

NATISNILA »KATOL. TISKARNA«

030023783

Vsebina:

	Stran
Slovenskemu dijaštvu v preudarek (F. Fr. Stelè)	1
O samovzgoji (J. Samsa.)	4
Iz prijateljevih pisem (J. Stenar.)	8
Statistika slovenskih srednješolcev l. 1908/09 (F. Fr. Stelè.)	10

Glasnik.

Sestanek slovenskega katoliško-narodnega dijaštva. — Biskup dr. Mahnič slovenskemu katoliškemu dijaštvu. — Sestanek hrvaškega katoliško narodnega dijaštva v Splitu. — Socialni kurz. — „Zarja“ 1908/09. — „Zarja“ v letnem tečaju — Shodi. — Zemljedelska visoka šola. — Izlet poljskih akademikov. — Na lvovskem vseučilišču. — Razkošnost na vseučiliščih v Nemčiji	12—22
--	-------

Srednješolsko dijaštvo.

Naša srednješolska izvestja. — Pouk geologije na gimnazijah	22
---	----

Listek.

Koledarček slovenskega katoliško-narodnega dijaštva. — Świat Śłowiański. — Prąd. — Die deutschen Universitäten. — II. velehrajski shod	22—24
--	-------

„Prvi Cveti“.

Slovenski dijaški zvezi (dr. J. Pregelj.). — Prijatelju (Cirilov.)	1
Dogodek (J. Česnik.)	2
Imendan (Jason Saviljev.) — Monolog (Izor Etran.)	4
Tri bajke (P. M.)	5
Misli tihe . . . (Višenjski.)	7
Ocene	7

Na platnicah.

Iz Gorice. — Iz Trsta. — Predaval je. — Listnica uredništva.

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Zalokarjeva ulica 10.
— Slovensko katoliško akademično društvo „Danica“,
Dunaj, VIII., Schönborggasse 9, IV., 24. — Slovensko
katol. akadem. društvo „Zarja“, Gradec, Leechgasse 30.
Uredništvo „Zore“: Fr. Stelè, phil., Dunaj (Wien) XVIII.
⋮ Schulgasse 30. III./19. ⋮

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran. ali po nakaznici
upravnistvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katol. tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

F. Fr. Stelè:

Slovenskemu dijaštvu v preudarek.

Zadnje leto smo čuli mnogo tožb o razmerah med slovenskim dijaštvom, posebno »Omladina«, glasilo radikalnega dijaštva, se je pritoževalo nad tem, da naše dijaštvo propada, in se s strahom vpraševalo, kaj bo, če pojde tako dalje. Zato se mi zdi umestno, da ob začetku novega letnika opozorim slovensko dijaštvo na nekatere reči, ki je dobro, če jih dijaštvo trezno premisli.

V spominski knjigi »Danice« »Po desetih letih« ji je posvetil dr. Srebrnič ob njeni desetletnici lep članek »Idealnost in slovensko dijaštvo«. Imel je dober vpogled v bodočnost; ko bi bilo slovensko dijaštvo čulo njegove besede, bi danes takih tožb ne bilo potreba. Označil je takratno delovanje narodno-radikalnega dijaštva kot skrajno škodljivo človeški družbi in slovenskemu ljudstvu. (Spomenica, 21.) Med ljudstvom narodni radikalizem še ni imel prilike, da bi bil pokazal, kakšen bo njegov vpliv, a imel je priliko med dijaštvom. Še eno desetletje ne deluje med temi in že vidimo vsepovsod pesimizem, samo kritiziranje, malo ali nič agilnosti — kaj čuda, če potem sam mojster vzklikne, ko vidi pred seboj svoje delo, ki kaže čisto druge strani, kakor mu jih je on hotel dati, kaj čuda, če vzklikne: »Kam plovemo?«

Ponovila se je stara pesem Goethejevega učenca: »Die Geister, die ich rief, werd' ich nun nicht los —.«

Radikalno dijaštvo je bilo gluho takrat, ko so mu javno povedali njegovo pomanjkljivost, danes spoznava samo, da je bilo to delo res pomanjkljivo. Mislil: so, da bo zmagala oblika njihovega dela, da bo zmagala njihova metoda, da bo zmagala sila konstrukcije njihovega dela, pozabili pa so mu dati velike ideje. In vendar se jim je nebrojkrat klicalo: »Ideje, edino ideje zmagujejo, one združujejo in razdružujejo;« niso čuli tega in sedaj imajo nestvor svoje vzgoje.

Dijaštvo so speljali na napačna pota. Dijak je dandanes že čisto pozabil, kaj je njegova glavna naloga. Ni bilo prav, če se je včasih dijaku predstavljalo kot edin njegov namen šolo in učenje za šolo; še manj pa je prav, če danes nekateri dijaki vidijo svoj namen povsod drugod, samo v šoli ne. Za vse naj se dijak zanima, kar mu more kedaj koristiti, pri tem

pa ne sme pozabiti, da je njegova prva naloga šola in dober uspeh v šoli; ko je ti nalogi zadostil, pride šele drugo: Dijak naj študira, zbira naj si znanosti, vadi naj se, nič pa ne odgovarja njegovemu stanu in nalogi, če vse kritizira: najprvo seveda profesorje, potem pa vso ožjo in širšo politiko. Nikdar ni učenec v kakem predmetu boljše podkovan, kakor pa njegov profesor. To velja za srednjo šolo; pa naj bo ta učenec najbolj znanstveno razvit, kakor si ga na srednji šoli sploh moremo misliti, in naj bo ta profesor najslabše podkovan, kakor je za srednješolskega učitelja sploh še mogoče. O tem me nihče ne prepriča. Seveda priznam, da je mogoče, da je lahko kedaj učenec o kakem posebnem vprašanju bolje podkovan kakor profesor. Toda če se zadnji čas opaža, da dijaštvo vedno manj spoštuje svoje učitelje, posebno mlajše, je mnogo krivo to, da profesorji sami odkrivajo svoje slabe strani in se osmešijo. Ako učitelj pride n. pr. na dan s kako nedokazano trditvijo glede vere, ali pa, da jo sam ne more dokazati, in nasproti vstane učenec, pove par stavkov proti njegovi trditvi, pa učitelj cbmolči — ja, potem je čisto naravno, da se zmanjšuje ugled učiteljstva. Jaz sicer ne poznam nobenega podobnega slučaja, a vzel sem ta primer, ker se mi zdi, da se bo učitelj najprej osmešil, če bo skušal izpodkopavati versko prepričanje učencev.

Tole naj si zapomni naše dijaštvo, srednješolsko in visokošolsko: Mi se šele razvijamo, študiramo, zbiramo, vadimo se. Enkrat bomo že dobili svojo aktivno vlogo, danes je še nimamo; počakajmo, tisti čas že pride. V vseh časih, kar dijaštvo obstoja, je že večkrat napačno razumelo svojo vlogo. Bilo je vedno glasnik najradikalnejših in najnevarnejših idej, ker je napačno umevalo svoje stališče. Zgodovina Prage, l. 1848., razni dogodki v Rusiji itd., nam to zadostno pričajo. Malokedaj pa so še dober sad rodile ideje, ki so se zanje razvemale mlade glave. Kri so prelivali zanje, a ta kri ni postala seme boljših razmer. V tej lastnosti mladine je vir vseh nesreč, ki jih je že povzročilo dijaštvo s tem, da se ni zavedalo svoje prave naloge. Naš cilj bodi, spoznavati in pripravljati se za življenje, ne prekucavati obstoječih razmer, pač pa povsod, kjer je mogoče, pomagati pod vodstvom izkušenih mož.

Pa še nekaj opazimo, ako opazujemo sedanje naše srednješolske razmere. Čem bolj se širi brezplodno politiziranje med dijaki, tem bolj izginja iz njihovih vrst navdušenje za modrice. Slovensko pesništvo je na suhem, niti en list se ne odlikuje; a kar je najbolj žalostno — naraščaja, ki bi se pečal z leposlovjem, je vedno manj. Nekdaj so dijaki snovali skrivaj literarne krožke, kjer so se vadili v pisanju, danes se komaj še dobi kak posameznik, ki poizkuša svoje zmožnosti v pisateljstvu. Dijaki se moramo vaditi, veliko vaditi, študirati, iskati, kje je naša sila, ako se ne bomo vadili, tudi mojstrov pozneje ne bo. Kam plovemo? Zato pero v roko pa vadite se, pošiljajte svoje izdelke v pregled, nikar se ne sramujte, vsakdo mora pri malera začeti.

Pa še eno moram reči, ki se pa tiče le visokošolskih krogov. To je vprašanje dijakov — uskokov. Očitalo se nam je namreč posebno v zad-

njem času, da imamo v svoji organizaciji tega in onega, ki je bil tak in pa tak.

Kar naprej že povem, da se meni zdi dobro znamenje za človeka, ki je bil res preje mogoče »navdušen« radikalec ali Bog vé kaj, če ga sedaj njegovi prejšnji prijatelji javno napadajo in mu skušajo izpodbiti njegovo stališče. To je namreč znamenje, da se je on v resnici izpremenil, da je izpremenil res svoje prepričanje in se ne hlina samo; ako bi bil samo hinavec — in to bi ljubim njegovim nekdanjim kolegom gotovo ne ostalo čisto skrito — bi ga ne napadali tako in ne odkrivali njegovih starih grehov, ki jih je mogoče že desetkrat obžaloval, ampak ga raje izrabili v svoje namene.

Pa so še drugi momenti. Po katoliškem prepričanju živeti in to tudi javno kazati, je res težko. To bo priznal pač vsak. Posebno težko pa je to za mladega človeka, če je njegova okolica čisto nasprotnega mnenja, se mu posmehuje in ga proglasi za klerikalca. Terorizem okolice je naš najhujši vrag, ako se emancipiramo od tega smo dobri, smo rešeni. Prašajte le najzagrizenjšega svobodomisleca, kolikokrat se je on pred katoličani sramoval svojega prepričanja? Nikoli ali malo kedaj, ker so pravi katoličani preveč tolerantni, da bi zasmehovali človeka, pa naj ima še tako zmedene nazore o verskih rečeh. Pomislite pa na drugi strani, kolikokrat se mi katoličani samo z ozirom na svobodomiselno okolico isti prilagodimo. Resnični svobodomislci so med slovenskim narodom v taki manjšini, da bi se radi njih samih sploh ne imeli nič bati; toda svobodomiselni terorizem, ki vlada nad nami, je tako silen, da izgleda, kakor da je že skoro vsa slovenska inteligenca izgubljena. Ni res! Ne privatno prepričanje posameznih ljudi, ampak okolica, milié, ki je njihov gospodar je tisti hudi sovražnik, ki ga je prvega in edino treba premagati. To pa je utemeljeno v nas samih. Proti samemu sebi smo preveč popustljivi, premehki, zato je tudi pravi ključ do rešitve tega vprašanja v zmagi nad samim seboj; zatrimo v sebi tisto silo, ki nas tišči k tlom, osvobodimo se vpliva okolice, postanimo res samostojne osebnosti, značaji in — drugi časi nam bodo prisvetili. Ako pa se najde med nasprotniki človek, ki spozna sam svojo zmoto, tedaj se vržejo nanj in na družbo, ki ga je sprejela, češ: take imate: Jaz vem samo to, da če je z naše strani kdo uskočil, — kar se pa jako redko zgodi — nismo še nikoli tarnali za njim, ker to nikakor niso bile naše najboljše moči. Dosti o tem!

H koncu morem le zaklicati slovenskemu dijaštvu: Proč od politike, ker od politike glava boli! Nazaj v svoj delokrog! Nazaj k idealizmu! Lansko leto smo označili na tem mestu temelje našega delovanja, in isti so temelji našega idealizma: Vera, upanje in ljubezen. Saj gre vse delovanje idealnega človeka v eni smeri, v smeri k njegovemu idealu. Izvor teh temeljev našega delovanja smo spoznali lansko leto, da je izven-svetški, večni, božji; isti je izvor našega idealizma.

Letos je poskušilo svobodomiselstvo zopet svojo srečo v Ljubljani. Jasno se je pokazalo, kdo je ž njim najtesneje zvezan. Na shodu sloven-

skih svobodomiselcev je predsednik pozdravljal zastopnike narodno-radikalnega dijaštva; na občnem zboru Prosvete je njen predsednik pozdravljal zastopnike svobodomiselne struje in istotako na III. shodu radikalnega dijaštva v Ljubljani. Dejstva sama dosti jasno govore; kake razlage ni potreba.

Slovensko dijaštvo naj si še enkrat pazno prečita ob začetku omejen Srebrničev spis, resno in trezno naj premisli svoje današnje stanje, potem pa naj izbira.

Jaz vem le en svet, ki ga morem dati našemu dijaštvu: Zaupajte v lastno moč, postanite zopet idealni! Vrnite se k praktičnemu verstvu; proč od svobodne misli, nazaj k študencu moči in milosti!

J. Samsa:

O samovzgoji.

1. Kaj je naša naloga.

Leta 1892. so hotelj na Nemškem vpeljati nov šolski zakon; šola naj bi bila interkonfesionalna, brezverska. Proti temu predlogu je nastopil nemški državni kancler Caprivi ter označil boj, ki se je vsled tega vnel, kot boj med krščanstvom in ateizmom. Nato je dunajski vseučiliški profesor Jodl napisal brošuro, ki je izšla istega leta — 1892 — v Stuttgartu z naslovom: »Moral, Religion und Schule«, kjer pravi doslovno: »Ni je trditve, ki bi bila z osnovnim naziranjem modernega sveta v ostrejšem nasprotju, kakor izjava državnega kanclerja: »To, v čemer obstoji človekovo bistvo, je njegovo razmerje do Boga.« Nasproti temu stavku, ki bi ga človek v kakem Cromvellovem govoru ali v kakij papeževi encikliki prej pričakoval, kakor pri državniku današnje Nemčije, moramo mi kot zastopniki liberalizma kar najodločneje povdarjati drug stavek: »Was über den wahren Wert des Menschen entscheidet, ist zuerst und zuletzt sein Verhältnis zur Menschheit.« (Citat v »Katholisches Vereinsblatt«, XXIII. letnik, št. 7.) A človek ni samo v odnosu do Boga in tudi ne samo v odnosu do človeštva, do svojega bližnjega, ampak tudi — in sicer najprej v odnosu do samega sebe. Krščanska filozofija pravi: Človek ima dolžnosti do samega sebe, do svojega bližnjega in do Boga. Najvažnejše in najbolj odločilne za človeka so njegove dolžnosti do Boga; a logično in časovno prve so njegove dolžnosti do samega sebe, kajti predno more človek izpolnovati dolžnosti do svojega bližnjega in do Boga, mora izpolnovati dolžnosti do samega sebe. — Kakšne dolžnosti ima človek do samega sebe? Dolžan je samega sebe ohranjovati in izpopolnjevati. To dolžnost izpolnjuje deloma navada sama brez človekove volje: človek raste in si pridobiva vedno več znanja; deloma pa je človekovo izpopolnjevanje prepuščeno svobodnemu udejstvovanju njegove volje; višja

umska izobrazba, нравno in versko izpopolnjevanje ni od narave nujno določeno, ampak je odvisno od svobodne človekove volje. Mi, dijaki, smo si zastavili vzvišeno nalogo, priti do najvišje izobrazbe, ki je pri vsakokratnih stvarnih razmerah sploh mogoča. Vsak izmed nas hoče svojo osebnost dvigniti na kolikor mogoče visoko stopnjo popolnosti. V ta namen si izobrazujemo svojega duha in svojo voljo, kajti um in volja sta dve temeljni zmožnosti naše duše, okrog katerih se osredotočujejo vsi pojavi našega duševnega življenja.

Um in voljo spopolnjevati je naša naloga na zemlji; čim bolj si izobrazujemo svoj um, tem bolj se bližamo — seveda vedno v neskončni oddaljenosti — vsevednemu neskončnemu Umu, in čim bolj si izobrazujemo svojo voljo, tem bolj se bliža naša volja božji volji, ki je svetost in popolnost sama. Čim bolj si torej te dve zmožnosti — um in voljo — izpopolnjujemo, tem bolj izpopolnjujemo svojo osebnost, in tem večji in vzvišenejši pomen damo pojmu »človek«, s tem se pa tudi vedno bolj bližamo božji popolnosti. Mi, ki hrepenimo po pravi izobrazbi, smo torej poklicani, da pojma *ἀνθρωπέεσθαι* in *θεοποιεῖσθαι* vedno bolj zblížujemo, ozir. da pojmu *ἀνθρωπέεσθαι* damo vedno bolj globoko, vedno bolj božjo vsebino. Kaj ne, kako vzvišena naloga, kako krasen cilj. Kdo bi se strašil truda in znoja, ako ve, da si pridobiva zakladov, ki jih tatovi ne ukradejo in moli ne snedo.

Srednja in visoka šola ima nalogo mlademu človeku dati izobrazbo duha. Ljudska šola skuša doseči dvojno: izobrazbo duha in volje. Dokler je človek mlad, se da — kakor mlado drevesce — upogniti, kamor kdo hoče. Zato rabi skrbnega vzgojitelja, ki s svojo voljo vpliva na njegovo toliko časa, da se mlada volja čuti močno dovolj, da bo mogla vztrajno in dosledno hoditi po poti, ki jo ji je začrtal vzgojitelj. A učenec zapusti ljudsko šolo v dobi, ko si volja šele utrjuje smer. Ko se značaj — to je vsota dispozicij človekove volje — šele tvori. Pri nas, ki smo iz ljudske šole prestopili v srednje, bi morala gimnazija nadaljevati delo ljudske šole in ga tudi nadaljuje, kar tiče umske izobrazbe, nikaikor pa ga ne nadaljuje, kar tiče izobrazbe volje. Dijak — gimnazijec — vsaj v višjih razredih tako samostojno udejestvuje svojo voljo, da ima učitelj le malo vpliva na nje. V ljudski šoli je učenec popolnoma odvisen od učiteljeve volje, v gimnaziji je vedno bolj samostojen. Zato nastopi za dijaka v gimnaziji resna naloga — vzgojiti si voljo, vzgojiti si značaj. Od tega, kako to nalogo rešimo, tovariši, je odvisna naša prihodnost, naše javno delovanje, od tega je odvisna usoda našega naroda, od tega je odvisna naša večnost.

2. Kaj je samovzgoja.

Ko pride dijak do spoznanja, da je vsa vrednost človekova konečno in edinole v njegovi volji, nastopi zanj absolutna dolžnost, da si sam svojo voljo vzgaja. Učitelj dijaka lahko prisili, da uboga, lahko

mu napove kazni; dijak se bo uklonil morda iz strahu pred zlimi posledicami, ki bi ga drugače zadele, morda tudi iz spoštovanja do učiteljeve avtoritete; a volje nam ne more nikdo ukloniti, ako sami nočemo. Lahko nas kdo ukroti s fizično silo, naše volje se ne more nikdo dotakniti, nad njo je gospodar samo oni, ki zna svobodno odločitev naše volje spraviti v soglasje s svojimi večnimi sklepi. »Volja naša največja je moč velja tudi v tem zmislu. Res naše in edino naše je samo to, kar je delo naše svobodne volje. Vzgoja volje, samovzgoja je naša prva in najimenoitnejša naloga, njena obveznost preneha z zadnjim utripljenjem našega srca.

Kaj je torej samovzgoja?

Samovzgoja je nadzorstvo in gospodarstvo nad lastno voljo. Samovzgoja je nadzorstvo. Nadzorstvo je pozornost duha, skrbnost, pazljivost. Kdor hoče torej samega sebe vzgojiti, mora najprej samega sebe nadzorovati, samega sebe razmišljati. Tovariši, gotovo vidite, kako se vjema naše izvajanje z naukom modrega Solona: *Γνώθι σαυτόν*, spoznavaj samega sebe. Začetek vsake življenjske modrosti, vsakega napredka, vsake prave samovzgoje je: Spoznavanje samega sebe. Kdor do tega ne pride, da bi začel samega sebe pre-mišljati, nad samim seboj reflektirati in samega sebe kontrolirati in kritizirati, ta ne pozna samovzgoje, ta si ne bo vzgojil značaja. Spominjate se tovariši, zgodbe o izgubljenem sinu: njegovo izpreobrnjenje se pričinja s tem, da je »šel sam v se«, kakor pravj sveto pismo, da je pričel sebe in svoj žalostni položaj razmišljati. Da je izpoznanje napake prvi korak k poboljšanju, je staro pravilo. Vse to so sicer znane reči, a jih obširneje izvajam, ker se jih premalo zavedamo. Kdor nadzoruje, sme tudi preso-jati, kritizirati. Kdor samega sebe nadzoruje, kdor nadzoruje razna nag-njenja, razne dispozicije svoje volje, ta mora tudi to, kar vidi, pre-sojati, kritizirati. Ustvariti si mora v tem, kar vidi in opazi, svojo sodbo: to je prav, to ni prav, to ni v soglasju z mojo vestjo, z mojim prepričanjem, z mojimi načeli, z mojo vero. Kdor kaj presoja, mora imeti neko merilo, po katerem sodi, imeti mora načela, paragrafe, kakor vsak sodnik. Ti paragrafi so: naravni zakon, ki ga je Stvarnik zapisal vsakemu v srce, in načela naše svete vere. Brez teh načel ne moremo presojati svoje volje, brez teh načel si ne moremo izobraziti značaja. Samovzgoja in značaj sta mogoča samo na podlagi katoliške vere. Nobeno drugo svetovno naziranje ne more biti trdno in zanesljivo merilo, po katerem bi lahko mirno in z zaupanjem uravnali svojo voljo, kajti vsako drugo merilo nas vara, ali pa je vsaj nezadostno, nepopolno. Materijalna kultura, kultura tehnike in industrije je v našem času silno napredovala, a istodobno je napredovala tudi friv-olnost in rafiniranost. Vse, kar hočejo dati moderni svetu namesto krščanstva, kultura športa, estetike, erotike, de'oumstvena kultura — vse to so le drobci, ki človeku ne zadostujejo, ker ne morejo dati njegovi volji trdne opore; tem nadomestilom krščanske vere in njene morale se

naša volja ne more brezpogojno zaupati, ker ji ta zunanja kultura ne da garancije, da bo našla tu svojo srečo. Naša volja pa teži po sreči, in to najde tu samo v katoliški veri, tam pa samo v Bogu.

Merilo, po katerem moramo presojudati udejstvovanje svoje volje, so torej načela naše katoliške vere, in samo ta načela. Moralna načela katoliške vere pa niso nič drugega, kakor izraz božje volje. Zopet opažate, tovariši, kako se naša logična izvajanja vjemajo z nauki katoliške cerkve, ki uči, da moramo svojo voljo uravnati po božji volji; moralna popolnost obstoji v tem, da je naša volja podobna božji.

Samovzgoja — smo rekli — je nadzorstvo in gospodarstvo nad lastno voljo. Vzgojitelj mora imeti pravico ukazovati, terjati pokorščino, drugače ne bo ničesar dosegel. Kdor hoče samega sebe vzgajati, mora samemu sebi ukazovati, nad samim seboj imeti gospodarstvo, od samega sebe mora tirjati pokorščino. In tukaj, tovariši, se pričinja pravzaprav prava samovzgoja. To je najtežji del samovzgoje, ki zahteva železnost in vztrajno odločnost. Tukaj se pričinja tisti boj, ki je o njem že Job govoril: »Militia est hominis vita super terram«, boj, ki je najtežji, a zmaga v tem boju najlepša. Tovariši, samovzgoja je krotitev, zatajevanje lastne volje. Kdor vam o samovzgoji, o značaju drugače govori, ta ni vaš prijatelj, ta ne govori resnice, ker govori drugače, kakor je govoril nebeški Učitelj: »Kdor hoče za menoj priti, naj zataji samega sebe.«

Zopet moram poseči nekoliko v dogmatiko. Človeštvo se je vedno zavedalo, da nosi v duši dva nasprotna glasova, dve nasprotni sili. Tudi vsak posameznik čuti, da vlada v njegovi duši neko nasprotje; človek je razdvojen, nekaj ga vleče k tlem, v blato, v greh; nekaj drugega ga pa vleče navzgor h kreposti, v višje sfere, k idealom. Dokazuje za to, da se je človeštvo vedno zavedalo tega boja v svoji duši, imamo v vseh klasičnih slovstvih. Ovid pravi:

„Video meliora proboque deteriora sequor.
Nitimur in vitium semper cupimusque negata.“

Sveti Pavel, klasičen zastopnik grške in judovske kulture, pravi: »Meso poželi zoper duha, duh pa poželi zoper meso.«

In Goethe, ki je v hlastnih požirkih pil iz čaše življenja, pravi v Faustu:

„Zwei Seelen wohnen, ach, in meiner Brust.
Die eine will sich von der andern trennen.
Die eine hält in derber Sinnestlust
Sich an die Welt mit klammernden Organen;
Die andre hebt gewaltsam sich vom Dust
Zu den Gefilden hoher Ahnen.“ —

Odkod to nasprotje, ta razdor? Narava sama sebi ne nasprotuje. Tega razdora v naši duši ne zna razložiti nobena filozofija, ampak edinole katoliška vera s svojim naukom o izvirnem grehu. Posledica oziroma kazen za greh naših prvih starišev je tisti nered v naši duši, naša skvar-

jena, k slabemu nagnjena volja. Odtod, tovariši, boj v naših srcih, odtod potreba samovzgoje. Svojega sovražnika nosimo vedno s seboj, zato moramo biti vedno pripravljeni za boj, vedno pripravljeni krotiti in zatajiti svojo lastno voljo. Kdor tega ne razume ali noče razumeti, ta ne vrši svoje naloge, ta ne živi življenja, ki je vredno človeka, in naj bi tudi odkril deset novih svetov ali pa obsipal človeštvo z umskimi zakladi Newtona ali Kopernika.

Da je podlaga samovzgoje zatajevanje lastne volje, so prepričani vsi globoki misleci. Svetovnoznan pedagog Foerster, docent na züriškem vseučilišču, pravi: Otrok, gojenec, mora sam zlomiti, ukrotiti svojo voljo, ne pa njegov vzgojitelj. Horac pravi:

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
Abstīnuit Venere et Baccho — — —

Pred kratkim sem bral v nekem latinskem pisatelju stavek: »Facile est continere eos, quibus praesis, si te ipse contineas.« In Foerster pravi nekje: »Nič velikega in trajnega se še ni storilo brez zatajevanja in samodpovedi.«

J. Stenar:

Iz prijateljevih pisem.

Prijatelj!

23. marca 190.

Danes je bil v spodnjih prostorih gostilne N. shod srednješolcev — seveda samo iz sedme in osme. Zborovanje so vodili visokošolci. Navzoči so bili tudi hrvaški dijaki. Malo tesno mi je bilo pri srcu, vsa stopala z Josipom po temnih stopnicah v — klet, kjer je dišalo po vinu in tobaku. Josip, ki se je z visokošolci že poznal, me je predstavil: »Moj prijatelj K., malo boječ je še, toda zanesljiv.« Ko sem ga pozneje vprašal, čemu je to pristavil, sem zvedel, da so bili le tisti povabljeni k temu sestanku, kj so zanesljivi strankarji.

Zborovanje je pričel kandidat fil. Vrček ter govoril nekako tako-le:

»Dragi tovariši! Prišli smo med vas, da se pomenimo z vami o stvarih, ki so za vašo prihodnost in za obstoj našega naroda nedoglednega pomena. Vsi ljubite svoj narod; to ste danes dokazali s tem, da ste se odzvali našemu vabilu. Ker pa ljubite svoj narod, ste gotovo pripravljeni nastopiti proti vsakemu, ki škoduje našemu narodu. Največji nasprotnik našega naroda pa je Cerkev s svojim svetovnim nazorom, katero je veda že zdavnaj dokazala kot nevzdržljivo. Naš narod se mora osvoboditi teme in duševne sužnosti in mora postati svoboden. Zato vas vabimo: Stopite v naše vrste, delajte skupno z nami; mi vam hočemo pomagati, da se izobrazite v pogumne narodne bojevnike. Naš vzor je: »Misel svobodna«, naše geslo: »Vse za narod«. Tem besedam je

sledilo gromovito ploskanje; tudi jaz sem nehote pomagal. Nato vstane Josip ter pravi: »Da bomo imeli jasne pojme, prosim velecenjene gospode tovariše, naj nam pojasnijo, kaj je to: radikalizem?« Stud. iur. Pravdnik prevzame to nalogo in izvaja: »Radikalizem je politična in socialna stranka, ki gre brezobzirno do svojega cilja, ker ne pozna nikakih ovir, ki bi jo mogle ovirati pri njenem delu za narodov blagor.« Govoril je še nekaj o socialnem programu radikalne stranke, a sem že pozabil, koliko točk je naštel, ker me je od gostega dima bolela glava. Danes sem moral ob'eči tudi novo suktnjo, ker bi bil drugače tobakov duh prišel prehitro do profesorjevega nosu, ki je za to tako sprejemljiv, kakor nosovi Homerovih bogov za dime mastnih grških hekatomb.

Določili smo, da se kot vez slovensko-hrvaške vzajemnosti ustanovi leposlovni dijaški list »Snaga«,¹ ki naj bi mlade talente Hrvatov in Slovencev družil na leposlovnem polju. Navdušeni smo se razšli, jaz morda še najbolj zato, ker sem bil zopet enkrat na zraku. Ti se boš za glavo prijel, ko boš bral to pismo; toda tako-le je. Radovedno čakam tvojega pisma.

13. aprila 190 .

Ne zameri, prijatelj, tvojega sveta niseim poslušal in za kazen imam zopet glavobol po včerajšnjem večeru »Pri Gambrinu«. Vino in cigarete glavo tako ubije, kakor bi jo imel človek v pšenični stopi; pa kaj hočemo, to sta dve glavni točki na programu dijaških sestankov, »govorance« so bolj ali manj postranska stvar. Prva številka naše »Snage« je že zagledala beli dan, in sicer v Zagrebu. Urednika sta dva: v Ljubljani osmošolec Pivkovič, v Zagrebu pa sedmošolec Ružjanov. Zunanost »Snage« je prav snažna; naslovna stran obeta mnogo. Hrvaški in slovenski dijak gledata — roko v roki — v nedogledno daljavo, kjer se v zlatem svitu žare prameni vzhajajoče zarje. Ta simbolizem mi ugaja: le skupno delo obeh narodov nas more pripeljati v boljšo bodočnost. Slovenci in Hrvatje smo vredni boljše usode, nego jo imamo; a v neki skromni zadovoljnosti se tega niti ne zavedamo; če pa se, se hitro potolažimo s Prešernom, češ, bodo že prišli časi, ko

„Vremena Kranjcem bodo se zjasnile,
jim milše zvezde kakor zdaj sijale.“

Nikakor nam noče v glavo, da si moramo sami ustvariti lepšo bodočnost, in da smo tega tudi zmožni; k večjemu včasih malo potarnamo, kot Odisej pri Kalipsi na otoku Ogigiji:

ἀλλ' ὁ γ' ἐπ' ἀκτῆς κλαίει καθήμενος, ἔνθα πάρος περ,
θάλασσα καὶ στοναχῆσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθηον
πάντων ἐπ' ἀπύργετον θερκέσκετο θάλασσα λείπων.²

Sicer ti pa pošiljam prvo številko »Snage« v oceno; odpiši mi kmalu, kaj sodiš ti o njej. Do tedaj pa zdrav!

¹ Snaga hrv. beseda = moč. (Op. ur.) — ² Od. IX. 82—85

F. Fr. Stelè:

Statistika slovenskih

Dežela	K r a j	Z a v o d	Učni jezik	Dijakov	Po narodnosti		
					Sloven.	Nem.	Ital.
Kranjsko	Ljubljana	c. kr. I. drž. gimn.	n.-sl	564	523	33	—
	„	c. kr. II. drž. gimn.	„	433	425	1	—
	„	nem. fil. I. drž. gimn.	n.	125	9	110	—
	„	c. kr. drž. realka	n.	490	278	202	—
	Kranj	c. kr. Fr. J. gimn	n.-sl.	309	305	3	—
	Novo mesto	c. kr. drž. gimn.	„	235	227	6	—
	Kočevje	c. kr. drž. gimn.	n.	109	11	95	—
	Št. Vid	zas. gimn.	sl	188	188	—	—
Idrija	mestna realka	sl.-n.	264	259	3	—	
	Skupaj	7. gimn., 2 realki	—	2717	2225	453	—
Sp. Štajersko	Maribor	c. kr. drž. gimn.	n.-sl.	492	295	197	—
	„	c. kr. drž. gimn.	n.	241	10	225	—
	Celje	c. kr. drž. gimn.	„	336	85	249	—
	„	drž. nižja gimn.	sl.-n.	136	136	—	—
	Ptuj	dež. gimn.	n.	201	42	156	—
	Skupaj	4 gimn., 1 realka	—	1406	568	827	—
Koroško	Celovec	c. kr. drž. gimn.	n	480	81	395	—
	„	c. kr. drž. realka	„	384	6	366	—
	Beljak	c. kr. drž. gimn.	„	315	15	298	—
	Št. Pavel	priv. gimn.	..	183	14	161	—
	Skupaj	3 gimn , 1 realka	—	1362	116	1220	—
Primorsko	Gorica	c. kr. drž. realka	n.	431	140	70	210
	„	c. kr. drž. gimn.	„	585	290	35	253
	Trst	c. kr. drž. gimn.	„	476	148	158	137
	„	c. kr. drž. realka	„	505	85	177	228
	Pazin	c. kr. drž. gimn.	hrv.	208	43	—	—
	Pulj	c. kr. drž. gimn.	n.	188	23	—	—
	„	c. kr. drž. realka	..	111	51	47	—
	Skupaj	3 gimn., 2 realki	—	2504	780	487	828
	Na slovenski zemlji	17 gimn. in 6 realk	—	7989	3689	2987	828

GLASNIK.

Sestanek slovenskega katoliško-narodnega dijaštva se je vršil v Ljubljani v veliki dvorani hotela »Union« 31. avgusta in 1. septembra. Sestanka se je udeležilo vse slovensko katol. narodno dijaštvo, zelo veliko hrvaških katoliško-narodnih akademikov in bogoslovcev, večje število beneških Slovencev, bogoslovcev in abiturijentov, in dva zastopnika katoliškega poljskega dijaštva. Pozornost s strani javnosti je bila kar največja; obiskali in pozdravili pa so shod tudi prevz. gg. škofje Jeglič, Mahnič, Stariha in gospod deželni glavar. Nešteti drugih udeležencev ne bom našteval, njihova imena so bila itak objavljena v dnevnikih listih.

Nekak uvod k našemu sestanku je tvoril občni zbor »Leonove družbe«, ki sta se ga udeležila tudi znanstvena odseka »Danice« in »Zarje«. Zvečer istega dne (30. avgusta) je bil pozdravni večer. Že ta večer je bil velika manifestacija, ker smo bili skoro polnoštevilno zbrani.

Drugi dan zjutraj je bila sv. maša, ki jo je daroval prevz. gospod knez in škof v stolni cerkvi; od cerkve smo korakali v sprevedu v hotel »Union«, kjer se je vršil občni zbor »Slovenske dijaške zveze«. Zbor je počastil s svojo navzočnostjo tudi prevz. gospod knez in škof in ga prav priskrbeno pozdravil. Spominjal se je katoliškega napredka pri nas, ki se je začel z ustanavljanjem Marijinih družb in povdarjal, da mora biti katolicizem tudi podlaga za znanstveno in umetniško delovanje. Omenja potem napredek naše dijaške organizacije in pravi, da polaga posebno važnost v naših društvih znanstvenemu in organizacijskemu odseku; ta dva bosta pripomogla, da se uresniči geslo: Vse prenoviti v Kristusu. Nato so vsi zborovavci poklekli in prevzvišeni je podelil vsem svoj pastirski blagoslov. — Nato je pozdravil zborovanje dr. Evg. Lampè. Govori, da je pri nas doma pravo bratstvo, enakost in svoboda, za katero se navdušujejo vsi napredni elementi. Slika propalost in nezmožnost za delo v vrstah naše napredne inteligence. Konča: »Kulturni problemi svobode, ki ni suženstvo strastem, enakosti, ki ni mehanična, ampak organizirana, bratstvo otrok božjih na podlagi ljubezni, kjer so srca plemenita, te misli naj vas vodi in postanejo dejanja, ki bodo velik in mogočen naredila naš narod.« — Sledil je občni zbor o katerem smo že zadnjič priobčili obširno poročilo. Po občnem zboru je poročal tovariš Zarjan Ogrizek »o našem obrambnem delu«, podal je nekaj načelnih misli in praktičnih mišljajev, v prvi vrsti, kar se tiče Štajerskega. Kot izpopolnilo njegovega poročila je poročal koroški bogoslovec o narodnostnih razmerah na Koroškem. Zvečer je bil sestanek starešin naših akademskih društev. — V sredo (1. septembra) je bilo zjutraj po sv. maši predavanje tovariša Daničarja Iv. Mazovca »Slovensko vseučilišče in Jugoslovani«; kot drugo predavanje se je vršilo »Profanna in teološka znanost«, govoril ljubljanski bogoslovec I. Omanhen. Po predavanju se je splošno izrazila želja, naj bi se podobne snovi obravnavale na vsakem našem sestanku. Popoldne je govoril tovariš Zarjan Kovač o zgodovini naše ljudske izobrazbe in tovariš Daničar A. Veblè o dijaštvu in socialnem delu. Zanimivi govor je v glavnih potezah prinesel zadnji koledarček slovenskega katoliško-narodnega dijaštva. — Zvečer se je vršil izborni obiskani komerz v Unionu. Velika dvorana je bila natlačeno polna. Katoliško dijaštvo je prvi gromovito pozdravljen pozdravil častni član »Danice« prevz. škof krški dr. A. Mahnič. Njegov pozdrav prinašamo celotno na drugem mestu. Za njim je pozdravljaj prevz. knez in škof dr. Jeglič in slavil katoliško dijaštvo kot otroke luči, napredka in svobode in jih pozivljaj k pogumnemu delu. Z lepimi besedami nas je pozdravljaj g. poslanec dr. J. E. Krek. Naše katoliško gibanje ima v svoji sredi tudi dijaštvo, mladino, kar je zagotovilo lepše bodočnosti; potem slavi mladost, ki je lepa in idealna, in zbor srčno pozdravljaj. Krasne misli, ki jo je izrekel ne moremo zamolčati: »Ljubim ta svetla očesa, ki zró veselo v bodočnost, ki so polna jasnosti, ki gradove stavijo v puščave. Tako jih ljubim kot domovino, kot naše hribe in griče in to naše ljudstvo, ki je na hribe

postavilo cerkve in tako zapečatilo lepoto, ki jo je Bog dal našim hribom, kakor bi čutilo, da nekaj manjka, ako ni religioznosti. Tako tudi mladini nekaj manjka ako ni religiozna. Če bi napravil plaketo slovenske mladine, napravil bi jo z Madono z detetom v naročju, katerega poljublja mladenič.« S tem lepim večerom je slovensko katoliško dijaštvo zaključilo svoj sestanek, ki je bil sijajna manifestacija za napredok katoliške misli med slovenskim dijaštvom. Frst.

Biskup dr. Mahnič slovenskemu katoliškemu dijaštvu.*

»Ob dnevu Vašega slavlja Vas srčno pozdravljam, izražam Vam svoje veselje, ki navdaja danes srce. Kdo bi se ne veselil, ko vidi, kako od leta do leta raste in se vsestransko razvija gibanje katoliško-narodnega dijaštva. Pred 15 leti se je vsejalo seme v tujem nemškem mestu, to seme je krepko pogvalo, iz majhnega steblička je kljub viharjem in nevihtam postalo močno drevo, ki razširja svoje veje po celi Sloveniji. Da, predragi moji prijatelji, bil je to pričetek nove dobe za Slovenijo! Uprav zadnji čas se pojavljajo vedno čezče mladi, značajni ljudje, ki z učenostjo, vstranostjo in požrtvovalnostjo vzbujajo občudovanje. Začuden, iznenaden povprašujejo tujci, odkod malemu slovenskemu narodu tolika vztrajnost, tolik idealni polet. In odgovor? Bodimo nepristransko pravični: Ti mladi ljudje izhajajo iz Vaših vrst! Da, nihče ne bi bil mislil pred 15 leti, da bodeti imeni »Danica« in »Zarja« tako preroški znamenji oživljene Slovenije, solnce nove dobe. Mi pa smo tako srečni, da že pozdravljamo to solnce da se gremo že ob žarkih tega solnca. Na srce Vam polagam: Tako kot doslej naj bode tudi odslej Vaša organizacija šola pravih krščanskih značajev. Značajnost je s krščanskim prepričanjem tako ozko spojena, da se ločiti ne da. Ni misliti pravih značajev brez krščanstva! Krščanstvo podaja vzor značaja v Kristusu, o katerem pravi sv. Pavel, da tudi največji sovražnik na njem ni dobil sence greha, ki se je v službi večnega načela žrtvoval na križu. V Jezusu Kristusu nam je krščanstvo ostavilo tudi sredstva, da se morejo oni, ki verijejo, bližati tej idealni značajnosti, ako je ne ravno doseči. V sv. evangeliju je človeštvu podeljena milost in resnica, ta sredstva daje krščanstvo za dosego idealne značajnosti. Razum spoznava resnico po veri, voljo krepča milost božja. V tem obstoia vsa krepost, da po spoznanju vere živimo in vstrajamo. Svetniki so bili zato najplemenitejši značaji. Da postanemo taki značaji je volja božja. Sveti Pavel pravi, da se ne omajajmo od vsakega vetra, ne od grešne poželjivosti, da bodimo stanovitni v dobrem. Dá, bodite pravi značajni ljudie, to Vam dragi prijatelji priporočam! V Vaši organizaciji se vzgajajte v pravi krščanski značajnosti! V to svrhu Vam je potrebno, da se utrdite v sveti veri, da ne bodete taki kot so oni, ki jim služi krščanska pobožnost kakor plašč, s katerim zakrivajo svoje brezverstvo, da bode vera v Vaših srcih se ukoreninila in da iz trdnega prepričanja požene trdna vera, da jo bo svet občudoval in Vas posnemal kot može, ki krščanstvo ne samo z besedo, ampak tudi z dejanjem kažejo. Ni misliti prave dijaške organizacije brez bratovščin, brez Marijine kongregacije. Posebno to Vam priporočam. Vsi v Marijine kongregacije, ki Vas napeljujejo, da se ogiblujete greha, da se urite v krščanskih čednostih, posebno v ljubezni in požrtvovalnosti. Prvi in najpotrebnejši pogoj plodonosnega dela za domovino ni v tem da je kdo učen, ženijalen, dober govornik, ne — prvi pogoj za plodonosno delo za narod je v tem, da ste v svojem srcu ponižni, da krotite poželjivost, da ste v pravem pomenu požrtvovalni, da ste polni ljubezni do bližnjega. Največji ženijalni mož, največji učenjak, ako stopi na polje kot rop ene same strasti, bo več škodoval kot koristil svojemu narodu!

Hrvaški završuje biskup dr. Mahnič svoj govor v pravi rodoljubni ekstazi, ki je vse poslušalce zanesla, da so vse oči kar strmele v enega najbolj požrtvovalnih mož, kar jih pozna Slovenija, v biskupa otoka krškega:

Ne morem završiti, da ne bi pozdravil Vaš dragih bratov Hrvatov. (Burni živio-klici.) Meni je Hrvatska draga domovina, koje ljubim, za koje živim. (Navdušeni »Živila Hrvatska!«) Slovensko dijaštvo je prihitelo v Split, hrvaško dijaštvo pa je sedaj vrnilo obisk. Tako je lepo, tako je pravo, da se obiskujete med

¹ Govoril na komerzu slov. katol. narodnega dijaštva 1909 v hotelu „Union“. Ponatis iz „Slovenca“.

seboi, da se ljubite kot bratje. Najnovejši dogodki nam kažejo, kako potrebna je sloga, skupno delo Slovencev in Hrvatov. Ni samo jezik naš, naša narodnost v nevarnosti, ampak tudi najvišje dobro, naša vera. Neprijatelj raste od dneva do dneva, a nadvladali ga bomo, ako združimo svoje sile. To me veseli, da se sloga, jedinstvo Slovencev in Hrvatov vedno bolj uvažuje. V duhu gledam Vašo skupno zastavo, a na zastavi pa sv. križ, pod njim pa staro naše geslo: »Za krst častni in svobodo zlato« in zopet dalje besede naše skupne himne: »Liepa naša domovina!« . . . Stari slovensko-hrvatski barijak je to! Pod to zastavo so junaki naši dedi krvaveli stoletja in stoletja branec Evropi krščansko kulturo in njihovi vnuki so zopet zbrani pod to zastavo v boju za ideale narodove. Pozdravljena zastava slovensko-hrvatske sloge, zastava, pod katero gre mladina v boj za svete ideale hrvaško-slovenskega naroda, za sveto vero in svobodo zlato. To sveto zastavo pozdravljam, pozdravljam Tebe mladina, katero spremlja, Bog s Teboj, s Teboj je zmaga!»

Sestanek hrvaškega katoliško-narodnega dijaštva v Splitu od 2. do 7. avgusta t. l. Slovenskih udeležnikov (dijakov v seveda, duhovnikov, ki so se slučajno tega sestanka tudi udeležili, ne štejem) nas je bilo okoli 30. Iz Ljubljane smo odšli 1. avgusta zvečer in smo prišli v Split 2. zvečer.

Drugi dan, 3. avgusta, ob 8. uri zjutraj smo se napotili v stolno cerkev k skupni sv. maši. Cerkev, katere vsaki kamen govori o njeni stari poganski in krščanski zgodovini, je bila natlačeno polna; mnogi niso dobili mesta. Bil je vzvišen trenutek, ko je zadonela v cerkvi zaobljuba hrvatsko-slovenske katoliško-narodne mladine Gospodu našemu:

»Isukrste, Srcu tvom
s nama naš se kune dom:
Dušom, tielom v'jek sam tvoj,
za krst časni bijuč boj.«

Po končani sv. maši smo napolnili prostrani trg pred cerkvijo, kjer so nas fotografirali; nato smo se razvili pod vodstvom naše zastave v dolgo vrsto in med gostim špalirjem presenečenih Splitčanov dospeli v mestno gledišče k zborovanju, ki ga je v imenu krajnega pripravljavnega odbora otvoril tamošnji domačin tov. iur. Sokol.

Nato je bilo na njegov predlog izbrano predsedstvo. — Za predsednika sestanka je bil izvoljen phil. Velimir Deželič, predsednik »Domagoja«; za častnega predsednika phil. Ivan Mazovec, predsednik »Danice«.

Po pozdravih je govoril tov. iur. Rogulja o vprašanju »rad inteligencije u naroda«.

Referent povdarja potrebo socialnega dela, posebno med kmečkim ljudstvom; tu je treba, da so pravi demokrati. Svoje delo pri ljudstvu moramo podpreti tudi z dobrimi vzgledi od svoje strani. Treba je, da skrbno obvarujemo našo mladino modernih fraz; v tem oziru naj mu bo za vzgled slovenski »Orel« in Vincencijeva družba, ki jo priporoča sam nadškof Stadler. Treba je predvsem, da se sami temeljito pripravimo na to delo; študirajmo Krekov »Socializem« in druge tozadevne knjige. Treba je osnovati ferijalne klube, ki bi širili o počitnični prosveto med ljudstvom v pozitivno krščanskem duhu. Velikega pomena je časnikarstvo in tu ne zadostuje samo, da uničujemo nasprotne, brezverske novine, ampak moramo istočasno širiti naše katoliško časopisje. Ustanavljajmo knjižnice, stalne in potovalne, hrvatske kmečke čitalnice in hrvatska katoliška izobraževalna društva. Z ozirom na fizično moč ljudstva je treba, da ustanavljamo sokolska društva in da si na ta način zberemo svojo narodno vojsko. Omejiti je treba izseljevanje, ustanoviti konsumne zadruge, treba se je baviti s perečim ženskim vprašanjem. Tovariš referent je povdarjal v svojem izvrstnem, strogo stvarnem referatu vse strani poljudnega dela, ki se peča z njim naša S. D. Z. in je naposled predlagal:

»Hrvatsko katoliško-narodno dijaštvo, zbrano na svojem drugem sestanku v Splitu, sklene, da hoče osnovati »Hrvatsko katoliško dijaško zvezo« po vzoru Slovenske dijaške zveze«.

V debati se povdarja od hrvatske strani, naj bi bila »Hrvatska dij. zveza« osnovana nekako sledeće: Centrala naj bi bila v Zagrebu, podružnice pa v Sarajevu in v Dalmaciji. Ta »Zveza« naj bi si postavila kot svojo glavno zadačo, da si vzgoji dobrih sociologov in dobrih apologetov. Vsak poedinec v naši organizaciji naj se oprime ene ali druge stroke, ki bi mu utegnila pri socialnem delu predvsem koristiti, ustanovi naj se tudi taštvo za dijaško socialno delo, kakor ono v München-Gladbachu. Dijaštvo mora samo širiti zanimanje za socialno delo. Na ta način bi si lahko vzgojili dobre sociologe in bi lahko z mirno vestjo nastopili pred javnostjo. — Tov. theol. Ivšič povdarja, kako hrvatsko ljudstvo teži po višjem življenju, a je še splošno pod krutim jarmom bede. Ta H. D. Z. bi imela zato nalogo, da vsodbode tudi našo inteligenco, ki bi ji kasneje osnovala »Hrvatski katoliški seljački savez«, ki bi si stavil za nalogo kulturno in socialno, a ne politično delo.

Sledi nato referat A. Butkovića »Naša organizacija«. Tovariš referent povdarja lep napredek organizacije izza trsatskega in zagrebškega sestanka in omeni tri glavne temelje te organizacije, da je namreč: 1. katoliška, 2. hrvatska, 3. demokratska. Med resolucijami je posebno važna: »Kakor »Hrvatska« izdaja »Luč«, tako naj tudi »Domagoj« začne izdajati list, ki bi ustrezal potrebam nižjih slojev in dijaštva, ki se ne peča z višjimi študijami. Novi list naj bi bil učitelj, »Luč« pa duša dijaštva.

Popoldne so zborovali pokrajinski sestanki iz Banovine, Bosne in Hercegovine in Dalmacije.

Na sestanku z a B a n o v i n o je govoril tov. Tomac o »razmerah v Banovini«. Podal je tele misli:

Hrvatsko katoliško-narodno dijaštvo hoče z vsemi silami delati na to, da stvori hrvatsko katoliško narodno kulturo. V tem smislu, s posebnim ozirom na razmere v Banovini, sklepa sledeće resolucije:

Posebno pozornost hoče obrniti na kulturno-socialno delo in v tem oziru napraviti takoj realne sklepe.

Z ozirom na razmere med srednješkolskim dijaštvom sklene sledeće:

- a) nasprotnikom okoli »Hrv. Djaka« in »Mlade Hrvatske« napoveduje najljubejši boj, ker ve, da v versko-kulturnih vprašanjih stoje na popolnoma brezverskem stališču;
- b) na vseh gimnazijah in srednjih šolah, kjer še ni kongregacij, naj se te tekem prihodnjega šolskega leta ustanove, ako je to le na kak način mogoče; isto velja za srednješkolske literarne liste.

Sestanek za Bosno in Hercegovino. Splošno je prevladal vtis, da so fantje iz Bosne in Hercegovine eni izmed najbolj temeljitih in razboritih, kar jih ima naša sestrška hrvatska organizacija, pa ni čuda, — saj se imajo boriti na dve, oziroma še več strani. Nič niso dozvetni za lepe besede, ki malo pomenijo, ampak zahtevajo vedno precizno in določno izvajanje in opredelitev. Tudi pri tem prijateljskem sestanku o stanju organizacije v Bosni, ki ne stoji slabo, se je lahko vsak o tem prepričal. Sestanek gotovo ne bo brez pomena za nadaljni razvoj katoliške misli v Bosni in Hercegovini.

Sestanek za Dalmacijo. Tov. abt. Petani je referiral o temi »Naša organizacija do sada i od sada«. Omenil je neznan začetek organizacije v Dalmaciji, njen razvoj in sedanje stanje, ko imamo na vsaki srednji šoli v Dalmaciji jako katoliško organizacijo; centralno vodstvo se nahaja v Zadru. — Nato je poročal matur. Vicko Lujak iz Dubrovnika o »početku, razvoju i sedanjem stanju naprednjaštva« s primernimi kritičnimi opombami njihovega dela in pisanja.

S tem so bili pokrajinski sestanki pri koncu. Ob petih popoldne smo se odpravili z železnico na solunske razvaline.

Drugi dan zborovanja, v sredo, dne 4. avgusta, smo začeli ob 8. uri s sveto mašo, ki jo je daroval iskren dijaški prijatelj, urednik »Hrvatske Straže«, mons. dr. Fran Binički, ki nas je tudi po končani sv. daritvi pozdravil z iskrenimi navdušenimi besedami. — Nato so se začela v mestnem gledišču zborovanja. Najprvo je zboroval:

Akademsko-abiturijentski sestanek. Referiral je dr. Ljubi Maraković, ki je razmotrival vprašanje »Akademičar kao katolik«. Govoril je lepo, oduševljeno in ognjevit, s prepričanjem, ki se je čutilo, da mu je privrelo iz duše. Na koncu svojega referata se je poslovil od katoliškega dijaškega gibanja, ker je na tem, da stopi v življenje. Navzoči so mu pri tej priliki priredili prigrizne ovacije. — Nato je govoril tov. abit. Puharić »O smjeru naobrazbe katoličkoga djaka«. Izobrazba hrvatskega katoliškega dijaka naj se razvija predvsem v treh smereh, v apologetski, filozofski in socialni meri. Brez prepričanja, ki temelji na moderno apologetski naobrazbi, je vsak naš borilec nemogoč. Brez apologetske naobrazbe ostanemo našim katoliškim legijam vedno le za štafažo. Predlagal je tudi tozadevne resolucije, ki priporočajo potrebo čitanja apologetskih in socialnih del, kot »Hrvatska Straža«, »Čas«, »Apol. knjižnica«, »Luči«, različne publikacije bogoslovnih zborov itd. Po živahni debati je bil sestanek zaključen.

Sestanek bogoslovcev. Referira tov. Mato Lesić, ki govori o razmerju »Svečenik i javnost«. Važne resolucije tov. Švigira:

1. Hrvatski katoliški bogoslovci, zbrani na drugem katoliškem vsedijaškem sestanku v Splitu, priznajo in izjavljajo, da je za naš narod v njegovih sedanjih razmerah edini rešilni izhod v pozitivnem krščansko-socialnem delu brez vsake politike. Zato si moramo mi kot bodoči duhovniki prizadevati, da se izognemo vsakemu strankarskemu zelotizmu in da se vsi zedinimo pri prizadevanju, kako bi čimpreje naš hrvatski narod prepородili v Kristu in organizirali za naše ideje.

2. Ker pa je v teh razmerah naše kmečko vprašanje najbolj pereče, ker tvori naše kmečko ljudstvo glavni kontingent hrvatskega naroda, zato je treba v interesu našega ljudstva:

a) preprečiti vse ono, kar bi pospeševalo med njim razširjevanje krivih nazorov in načel, ali sploh, kar bi žalilo njegov verskomoralni čut;

b) pripravljati našem prizadevanju primeren teren za kulturno in gospodarsko vzgojo ljudstva, in to sicer s tem, da:

α) ustanavljamo katoliške ljudske knjižnice, prirejamo poučna in apologetska predavanja ter širimo katoliški tisk, kajti razširjevanje verske zavednosti nasproti verskemu indiferentizmu nam mora biti vedno glavna naloga pri našem delu;

β) organiziramo kmečke hranilnice in posojilnice na podlagi medsebojnega združenja in solidnega jamstva zadrůžnikov, da s tem pripomoremo kmetu do cenenege sigurnega kredita.

Nato referira fra E. Matić (Livno) o temi »Bogoslov i naobrazba s osobitim obzirom na skolastičnu filozofiju«.

Tov. Nikola Šigir poroča o temi »Zajednički rad hrv. bogoslova«.

Zaradi poznega časa je referent tov. Vodanović samo prečital in obrazložil resolucije svojega referata »Rad bogoslova sa svjetovnim djaštvom«, ki so bile v celoti sprejete.

Sestanek srednješolcev. Tov. Josip Lukić (Osijek) referira o temi »Naš literarni rad«. — Sprejete so bile sledeče resolucije:

1. Literarno delo mora biti čisto katoliško, vodijo ga pa srednješolski listi pod nadzorstvom »Luči«, ki naj mu posveča poseben kritičen oddelek.

2. V vodstvu lista naj bodo zmirom trije: eden za beletristiko, drugi za poučne stvari in tretji za kritiko in kroniko; list podpisuje eden izmed omenjene trojice, ki je po dogovoru za to odločen za leto dni.

3. Listi naj se točno med seboj izmenjujejo, a obenem naj se dopošiljajo tudi organizacijam in kongregacijam, ki ne izdajajo svojega lista.

4. »Kritični listi« naj odgovarjajo pravim kritikom; bodo naj kratki, a jedrnat, poučni in objektivni.

Sledi referat Bože Milanovića (Pazin): »Naše stanovište«. — Važna je resolucija:

»Luč« naj se intenzivneje bavi s kritiziranjem nasprotnih dijaških listov.

Za tem sledi referat Dragutina Biščana o »Našim prilikama«, v katerem predavatelj slikovito očrta zgodovino organizacije v Bosni in Hercegovini, nakar

govori špeciјelno o organizaciji v Mostaru. Omenja tudi delo nasprotnikov, predvsem liberalnih Starčevićancev s primernimi kritičnimi opombami, nakar podá kratek načrt dela za prihodnje leto. Sprejete so bile sledeče resolucije:

1. Hrvatsko katoliško dijaštvo sklene, da hoče z vsemi silami delati za širjenje in napredek katoliškega tiska, bodisi potom kolportáže, bodisi potom sotrudništva.

2. Da hoče, kolikor mu je mogoče podpirati svoje siromašne kolege, in zato se hoče truditi, da osnuje posebni fond v te svrhe, ki pa ne more biti velik.

Sestanek pripravnikov. Učitelj g. Modor iz Travnika je s krasnimi besedami vspodbujal svoje mlajše bodoče kolege, naj vstrajajo pri svojem katoliškem delu za hrvatski narod. — Učitelj g. Miho Justinionović je v formalno dovršenem, navdušenem govoru pokazal, kako se iz vseh viharjev, sil in zmot življenja dobi v krilu sv. katoliške Cerkve varno zavetje.

Sestanek predstavnikov organizacije, ki ga je vodil zaslužni organizator hrvatskega katoliškega narodnega dijaštva, t. phil. Madjer. Debata se je pletla predvsem o vprašanju, kako bi se centralizirala vsa hrvatska katoliška dijaška organizacija. Pojavila sta se poleg podrobniš nasvetov predvsem dva načrta, eden, ki ga vsebujejo resolucije tov. Butkovića, in drugi, ki ga je zagovarjal predvsem tov. iur. Rogulja in ki se je zavzelo zanj tudi precej tovarišev. Splošno se je povdarijala potreba ustanovitve »Hrvatske dijaške zveze«, ki je bila pa že eo ipso sklenjena v resoluciji. Oba načrta, ki sta se bojevala za prvenstvo, sta si bila, kot se mi zdi, v bistvu precej enaka, dasi po zunanosti različna; posamezne nejasnosti, ki se zaenkrat vsled poznega časa niso mogle natanko opredeliti in spraviti v zistem in soglasje z drugimi predlogi, se gotovo v najkrajšem času opredelijo in poskusijo v praksi. — Kot Slovenec naj povdarim samo to, da bi bilo zelo želeti, da je hrvatska katoliška narodna dijaška organizacija po svojem ustroju kolikor mogoče slična naši dijaški organizaciji. Tu me nikakor ne vodi samohvala, da je naša organizacija vzor vsem drugim, da smo mi Slovenci učitelji vseh naših sosedov itd. Semintja se nekateri nasproti tovarišem Hrvatom izražajo v takem profesorskem slogu, kar se mi nikakor ne zdi umestno; tudi v slučaju, da bi to odgovarjalo resnici, še že s psihološkega stališča nikakor ne bi strinjal s to metodo. Sicer pa moram konstatirati, da se že sedaj, dasiravno je hrvatska katoliška dijaška organizacija mnogo mlajša od naše, mi Slovenci v marsikaterem oziru mnogo lahko naučimo od Hrvatov, — recimo n. pr. finese in družabnosti, ki se pokaže pri sprejemu in bivanju v njihovi sredi, dobrega aranžiranja in še marsikaj; da se tudi Hrvatje sempatja s kako rečjo, ki je pri nas bolj razvita, lahko okoristijo, je samoposebi umevno. Povsod, pri Slovencih in Hrvatih, se pa dobi ono globoko filozofsko pojmovanje našega kulturnega pokreta, ki nam je le v čast in ki nam obeta, da bo naše gibanje še lepo napredovalo. Zato pa je treba in edino odgovarja resnici in razmeram, da se en drugzega spoštujemo in ljubimo; razmerja učiteljev in učencev pa ni prav nič potreba in bi bilo skrajno škodljivo za obe strani.

Če torej zagovarjam kolikor mogoče enako, složno organizacijo, me vodi pri tem prepričanje, da so naše — že temeljito v praksi prekušene institucije popolnoma primerne tudi za hrvatske razmere in bi se tudi tam obnesle. Tovarishi Hrvatje naj bi kolikor mogoče celotno akceptirali ustroj naše sedanje S. D. Z., ki se mi zdi res zelo na višku; s tem bi nastala takoj tudi jasnost, v kakem razmerju naj bodo ferijalna društva, recimo »Dobrila« do »Hrvatske dijaške zveze«. Naj se ustanavljajo še nadalje tako zelo potrebna ferijalna društva. Tako smotreno približevanje in **skorajšnje zedinjenje obeh sestrskih organizacij** bi bil velikanski korak k naši zajednici, in to naj nam bo vedno pred očmi. Čas je in tudi tovariši Hrvatje se tega popolnoma zavedajo, kot so pokazali s svojimi praktičnimi realnimi razpravami v Splitu, da stvarno začnemo udejevstvovati, kar smo sedaj od obeh strani samo navdušeno izražali s pesmimi in slavnostnimi govori.

Ob 6. zvečer se je začelo polniti gledišče, ki je bilo svečano razsvetljeno. V ložah se je pojavila tudi odlična splitska gospoda in sprednje vrste parterja

so bile polne odličnih zastopnikov duhovščine in lajikov. S plamtečim govorom je otvoril predsednik Deželić slavnostno zaključno sejo. Zborovanje je pozdravil tudi častni član »Danice« naš dr. Ivan Šusteršič s sledečo programatično brzojavko: »Zalibog osebno zadržan Vam pošiljam iskrene bratske pozdrave. Bodite možki, pogumni in dosledni. Bogu čast, narodu pravice. Posvetimo vse moči duševnemu in gmotnemu napredku v znamenju sv. križa.«

Nato je referiral tov. Ferdo Galović, predsednik »Hrvatske« o temi »Svećenik i svetovnjak«. Referent je slikal razmere kot so v resnici, namreč precej žalostne, vendar pa ne obupne. Da nismo dosedaj uspeli v narodu, ni nikakor krivo nerazumevanje in nezmisel ljudstva za organizacijo, ampak vzrok tiči v tem, ker je narod zgubil vero v nas in postal skeptik. Krščanske dolžnosti se izpolnjujejo, toda mlačno; manjka avtoritete in pokorščine nasproti kralju in papežu, nasproti cerkveni in svetni gosposki. Treba, da obnovimo živo vero v narodu. Toda kako, — če niti duhovniki sami ne vršé svojih dolžnosti? Vse bi radi bili in delali, samo svojih stanovskih dolžnosti se jim neče izpolnjevati vestno in točno. Duhovniki naši morajo biti dobri katoliki, a obenem dobri demokrati. — Biti moramo delavni in ljubiti življenje, da dobimo vpliv na narod. Biti moramo zdravniki, zato pa je treba, da bolnika poznamo, da razumemo narod. Ni treba, da bi se poniževali pred ljudstvom, istotako ni koristno, če smo nekam visoki. Govorimo nekoliko manj o svoji ljubezni do ljudstva — ampak nekoliko več zanj delajmo!

Sledil je referat tov. theol. Nikole Lukovića (Zadar), in sicer »Krščanstvo i kultura«.

Nato je tov. Deželić zaključil splitski sestanek, zahvalivši se vsem faktorjem, ki so pripomogli, da se je sestanek tako lepo vršil, s sklepčnimi besedami, ki bodo pač vsem udeležencem sestanka ostale v neizbrisnem spominu:

»Mnogo zlatih besed je padlo tekom tega sestanka, toda, bratje, od nas je odvisno, ali bodo te besede ostale samo besede, ali se pa spremenile v fakta. Ni dosti, da samo vemo in hočemo, treba je tudi, da delamo in izpeljemo. V resnici, padlo je mnogo smelih resolucij, toda »hominibus nil arduum«. Bodimo kakor mravlja, ki vlačí bilko za bilko in si zgradi velik dom. Tudi mi bomo zmagali, če si pedamo desnice in ostanemo složni. Pokažimo svojim »tovarišem«, za čem težimo, pokažimo jim z zgodovino v rokah, kaj pomení njihovo takozvano »bratstvo«, »enakost« in »sloga« in spomnimo jih onih dni iz Pariza, ko se je »svoboda« širila z ognjem in mečem; spomnimo jih onih dni, ko so apostoli »svobode« v imenu iste »svobode« ubijali one, ki so še nadalje hoteli svobodno izpovedovati svoje versko prepričanje. Da, — z mečem in krvjo se dela v imenu svobode in ni minilo od tega niti 40 let. Opomnimo jih, bratje, na to, in pokažimo jim praznost njihovih fraz. Polagam Vam na srce predvsem naše neuko dobro ljudstvo, ki so mu že začeli usiljevati brezverstvo. Čuvajmo naš narod! Imejmo pred očmi Francijo, ta uzor liberalizma in naprednjaštva, kako strašno propada. Nekateri se tešijo s tem, da mora padati, ker je bila na veliki višini... Žalostno je, ko vidimo, — žalostno je in bolno, — ko vidimo, da tudi naš hrvatski narod pada. Žalostno je dotikati se ran, ker so naše. Toda mi nečemo pustiti, da bi narod propadal, ampak se hočemo bojevati in delati. Vem, da je težko pluti proti toku, veslati proti blatni struji, ki si z vso silo prizadeva, da zablata našo sveto zemljo in svete grobe naših dedov; ki je uprla vse moči, da zruši stebre, na katerih počiva rešitev Hrvatsva. Težko je pluti proti toku, ki hrušči in šumi in hoče porušiti ono stavbo, ki so jo nekoč nazivali »antemurale Christianitatis«. — Zdi se mi, kot da čujem naše dede, ki nam kličejo: »Prokleti Vi, ki zapuščate naš narod in sramotite naša imena; prokleti bili in niste vredni ne našega imena, niti našega gesla!« — Ne, dragi dedi, — odgovarjamo mi, — še smo tukaj in ne pustimo, da bi nasprotniki osramotili naše prage. Mi se hočemo boriti, glejte, koliko nas je. Že se zlati zora resnice, izginil je mrak, že vstaja zora, glejte, koliko nas je, ki si želimo dela! Ti pa, o Bog, blagoslovi naše delo in daj, da vzide že kmalu Tvoji Hrvatski ono zlato, tako željno pričakovano solnce, ono žarko solnce — solnce svobode!«

Drugi dan smo obiskali še Dubrovnik in evharistični sestanek, ki se je tam vršil, nato pa se odpravili domov.

S tem je bil konec splitskih dni, ki posebno nam Slovencem ostanejo v trajnem spominu. Prizadevali smo si, da bi se bil priredil to leto v Ljubljani velik slovensko-hrvatski sestanek. Čas je bil posebno za nas Jugoslovane tako velepomemben in zgodovinski, da se nam je zdelo spričo naših ogroženih narodnih pozicij, ki jih vedno težje branimo, naravnost nujno, da povabimo naše brate Hrvate v Ljubljano, ki naj bi se informirali o našem težavnem položaju in naj bi spoznali, da je pravzaprav Ljubljana, da so slovenske zemlje gorišče in težišče težkega boja za existenco, boja Jugoslovanov z Nemci. Treba bi bilo, da se zavedo tega važnega dejstva, da je v nekem oziru Ljubljana središče in najvažnejša pozicija na Balkanu, vsi Jugoslovani, predvsem Hrvatje. Takoj, ko pademo mi Slovenci ob Adriji, so vsi Jugoslovani v nevarnosti; že preje, kajti »iam tua res agitur paries cum proximus ardet«. — Vkljub vsemu temu se ni vršil skupen sestanek in povdarjam, dobro je, da se ni vršil, ker imamo tako več koristi. Hrvate je klicala njihova dolžnost — organizacija v Dalmaciji in šli so in izvršili svojo dolžnost uprav sijajno vkljub Smodlaki in njegovim kompanjonom. Bila je velikanska manifestacija katoliške misli, ki bo imela slične posledice, kot jih je imel naš sestanek v Gorici. — Toda tudi mi Slovenci imamo od tega sestanka velike koristi. Mnogo za nas važnega smo videli, predvsem, da Adrija žalibog ni slovansko morje. Sicer smo to že prej vedeli, toda da je to v takem obsegu, nam ni bilo znano. Madjarske, nemške in laške ladije plovejo po lepi Adriji; Trst, Reka, Zader... so pravzaprav tuja mesta; so sicer tudi tu Hrvatje, veliko jih je in bogati so, — milijonarji, — toda trgovci z dubrovniško moralo pretečenih stoletij... V ostalih mestih dalmatinskih, kjer italijanska manjšina sicer ne bi imela nobene veljave, pa Hrvatje vsled svojih strankarij sami z njimi paktirajo itd. Silno veliko laškega in nemškega kapitala je angažiranega ob Adriji, o hrvatski veliki industriji pa skoro nobenega sledu. In v Bosni in Slavoniji je še žalostnejše. Spominjam na članek »Slovenac i Hrvat« v ljubljanskem »Slovencu« z dne 19. avgusta, ki nam stavi pred oči žalostne slike nemškega prodiranja, madjarskega gospodstva in neizmerne razkosanosti Hrvatov. Mi Slovenci smo prišli posebno letos do žalostnega globokoresnega spoznanja, da je zelo težko, skoro brezupno — bojevati se proti mnogo večjemu sovražniku, ki nas z velikansko premočjo ogroža in ki z uprav velikopotezno politiko osvaja direktno za nami, med našimi brati, tako da niti za hrbtom nismo več varni. — Na drugi strani smo pa tudi videli, kako globoko pojmovanje katoliškega kulturnega pokreta vlada pri hrvatskem katoliško narodnem dijaštvu, kako realno sodijo razmere, kako razsodno uvidevajo tudi potrebo novih institucij v hrvatskem javnem življenju, ki so pri nas že upeljane. Nadalje je trezen opazovalec tudi lahko prišel do spoznanja, da je vse zatiranje hrvatskega naprednjaštva o bratstvu nasproti Slovencem goli humbug, dokler bodo pri Slovencih prepričani, konsekventni katoličani na krmilu. Da bo to še dolgo časa trajalo, za to bomo že skrbeli. S tem smo pa obenem tudi prisiljeni izjaviti, da stavimo Slovenci svoje upe samo na hrvatsko katoliško narodno mladino in na one Hrvate, ki s to mladino simpatizirajo. Mislím, da nas ne varajo znamenja, iz katerih sklepamo, da bodo v doglednem času ideali hrvatske katoliško narodne mladine zavladali v hrvatski družbi in tudi v hrvatskem javnem življenju.

Popolnoma soglašamo s »Slovenčevim« člankarjem, ki predlaga, da naj se osnuje takoj hrvatsko-slovenski pripraviljavni odbor za prvi jugoslovanski katoliški shod; seveda bi ne bilo dobro, če bi se tak shod kar ektemporiral; nemški časopisi so n. pr. poročali, da se tak shod vrši že to jesen. Slovensko katoliško narodno dijaštvo namerava svečano proslaviti desetletnico »Zarje«; tovariši Hrvatje so nam obljubili udeležbo. Do takrat bi bilo pa dosti časa, da se tak važen shod temeljito pripravi. Obe prireditvi bi se dali zelo lepo združiti: na eni strani hrvatsko-slovenska katoliško narodna mladina, na drugi strani starejši, izkušeni možje obeh narodov, naši voditelji; tu bi se zedinili na podlagi skupnega katoliškega svetovnega naziranja za enoten program, ki bi ga izvajali dosledno in odločno po vsem slovanskem katoliškem Balkanu. Slovensko-hrvatska katoliško narodna mladina pa bi se zavezala, da hoče skrbeti za to, da bodo tudi oni, ki pridejo za nami, katoliško svetovno naziranje pripoznali kot edino pravo in mogočo skupno podlago za enoten program Slovencev in Hrva-

tov. — »Mi imamo že skupno kraljestvo, bratje Hrvatje, nosimo ga že stoletja v svojem srcu in vidno pričajo o njegovi slavi in moči ponosni stolpovi naših cerkvâ.« Toda to naše skupno kraljestvo se mora oborožiti, naše ideje se morajo dinamizirati, navdati z močjo — potem šele bomo lahko samozavestno in z upom na zmago stopili pred naše nasprotnike, stopili pred — svet. J. M.-c.

Socijalni kurz pri Sv. Joštu nad Kranjem se je vršil 2., 3. in 4. septembra. Predavala sta g. dr. Krek in E. Jarc. Prvi o zadrukah; drugi o socijalizmu sploh. Udeležencev je bilo nad 90, večinoma slovenski bogoslovci, abiturienti in akademiki iz vseh slovenskih pokrajin, tudi sedem beneških Slovencev je bilo; poleg teh pa veliko število hrvaških bogoslovcev in akademikov in en poznanjski Poljak. To je najboljši dokaz, kako raste zanimanje za te kurze, ki so za slovensko dijaštvo največjega pomena. Frst.

»Zarja« 1908/9. Proti koncu zimskega tečaja so v društvu predavali: Star. Puntar »o vzorni državi po Platonovih idejah«, tov. Macháček »o alkoholizmu in njegovih učinkih«, g. Podobnik »o ceni«. Izven društva sta predavala tov. Česnik dvakrat, tov. Malnerič enkrat (gl. poročilo S. D. Z.). »Zarja« šteje sedaj 2 ustanovnika, 27 starešin in 21 rednih članov. Pretekli zimski tečaj je zborovalo šest občnih zborov. Odbor se je posvetoval v 17 rednih sejah. Prijateljskih sestankov se je vršilo 12. Poleg tega je imel sedem sei organizacijski klub, po pet sei obrambeni in časnikarski klub, tri seje znanstveni odsek. Pevski zbor se je vadil pod vodstvom tov. Malneriča. Člani »Zarje« so predavali tudi v bivšem kršč. izobraževalnem društvu »Domovina« v Gradcu, na raznih socialnih tečajih, po izobraževalnih društvih in telovadnih odsekih, tako da skupna vsota predavanj v minulem tečaju dosega število 40. Knjižnica šteje 489 del. Političnih listov zahaja v društvo 29 (10 dnevnikov), revij in drugih mesečnikov pa 25.

»Zarja« v letnem tečaju. Dasi nekaj tovarišev ni v Gradcu, se je vendar letni tečaj začel kaj živahno. Vršili so se že trije prijateljski sestanki, na katerih se je razgovarjalo o različnih društvenih in izvendruštvenih zadevah. Predavali so doslej tovariši: Ant. Ogrizek »o hiperprodukciji človeštva«, Stjepan Deanovič »o raznih formah plojenja pri organizmih«, Fr. Ruch »o perspektivi«. Organizacijski klub je imel eno sejo.

Shodi. 1. Drugi shod slovenske sekcije Svobodne Misli se je vršil 4. septembra v ljubljanskem Narodnem domu. Zanimivo je, da so plačevali udeleženci vstopnino, pa še bolj to, da je bilo večina takih, ki so vstopnino plačali, a potem niso šli na shod. Shod je bil sijajna manifestacija za to, kako slaba je vez svobodne misli, ki veže pristaše tega svetovnega nazarja meji seboj. Na shodu prepir; kako bi tudi ne bilo prepira, če so se pod praporom svobodne misli zbrali zastopniki štirih političnih in kulturnih struj (liberalizma, radikalizma, socijalne demokracije in češkega realizma). Te struje se več ali manj izključujejo, veže jih samo sovraštvo do katolicizma, a niti tu nimajo enotnega programa. Po shodu prepir; in kako bi tudi ne bilo prepira, če so na shodu opravljali in obrekovali svobodomislece, ki niso bili navzoči; svobodomiselnih dogem jim ne bo nihče predpisoval, praviho, tudi Lotrič ne. Je pač hudo, če že pri porodu kakega »kulturnega« gibanja vlada tako nesoglasje. Kraljestvo, ki je samo zoper sebe, bo razpadlo!

2. Tretji shod slovenskega narodno-radikalnega dijaštva v Ljubljani se je vršil 17. in 18. septembra. Terorizem tiste peščice svobodomislecev, ki na tihem vsi radikalci in liberalci zabavljajo čez njo, je tako silen, da kljub temu v javnosti narodno-radikalno dijaštvo pri nobeni priliki ne pozabi poudariti, kako je svobodomiselnost. »Ozka« vez, ki obe struji veže, se kaže v tem, da se na shodih očitno pozdravljajo. — Shoda radikalnih dijakov so se udeležili v velikem številu radikalni češki dijaki, hrvaški, srpski in bulgarski. Vršil se je po § 2., ker ga je vlada vsled obletnice lanskih septemberskih dogodkov prepovedala. Razume se, da so sklenili celo vrsto resolucij proti »Zori«, ki se je drznila »iz verskih ozirrov« agitirati proti obiskovanju praške univerze. Iz vseh teh resolucij sem samo spoznal, da »Zore« niti toliko natanko niso prečitali, da bi bili jasno razbrali naše stališče. Frst.

Zemljedeljska visoka šola. Slavno uredništvo! Sklicujoč se na § 19. tis. z. Vas prosimo, da blagovolite popraviti sedmi odstavek v svojem cenjenem listu »Zora«, št. 9., 10., letnik XV., pod zaglavjem »Zemljedeljska visoka šola na Dunaju« natisnjena sestavka, in sicer pod istim zaglavjem, na istem mestu in v isti obliki sledeče:

Ni res, da bi se bilo slov. akad. društvo »Kras« postavilo v zadnjem času na »jako značilno stališče«, res pa je, da ne sprejema Daničarjev že od ustanovitve, ker je zastopnik slovenskih kat. narodnih zemljelcev, g. Štrancar, izjavil na ustanovnem občnem zboru, da kat. narodno dijaštvo »Zemljedeljske visoke šole« ne vstopi v »Kras«, češ, da nima nikakih interesov na njem, ker knjige in druge učne pripomočke lahko dobiva iz šolske knjižnice in ker je on mnenja, da nepolitično društvo, v katerem je več frakcij, sploh ne more obstojati. Ni res, da se Daničarji niso udeležili ustanovitve »Krasa«, res pa je, da so se ga udeležili v osebi nam tedaj dragega kolega inženirja Iv. Rataja, ki je marljivo sodeloval v pripravljavnem odseku za društvena pravila in konečno, kakor smo že omenili, tudi v osebi gosp. A. Štrancarja, cand. ing. for., na ustanovnem občnem zboru. Iz tega tudi sledi, da ni res, da se niso upali tedanji Slovenjani naše visoke šole govoriti z Daničarji brez prič, res pa je, da smo občevali in da še občujemo vsi napredni slov. zemljelci z Daničarji povsodi, kjer se srečamo, pred pričami in brez prič — prenehali pa bomo najbrže, če se nas bo še nadalje izzivalo z neumestnimi članki v katoliško-narodnih listih. Ni res, da bi se bilo društvo »Kras« zateklo radi tega pod okrilje »Slovenije«, ker je zabranilo vstop Daničarjem, res pa je zlezal leta 1906. v poletnem tečaju »Klub jugoslovanskih agronomov« izpod »Slovenjinega« okrilja in sicer radi tega, da bi se pretvoril v samostojno društvo »Kras« tako, da bi bilo pristopno vsem slov. zemljedeljskim visokošolcem, brez razlike glede njihovega veroizpovedanja in političnih nazorov. Ni torej res, da bi bilo društvo »Kras« kak »odcepek« »Slovenije«, res pa je, da je od začetka svojega obstanka, to je od šolskega leta 1907/08, popolnoma samostojno slovensko strokovno akad. društvo, ki pa si šteje v čast, da živi med drugimi tudi z akad. društvom »Slovenijo« v najboljših prijateljskih odnošajih.

Za odbor »Krasa«: D. Gustinčič, zemljem. in cand. cult. ing., t. č. predsednik; Kraut Vatroslav, t. č. namestnik.

Izlet poljskih akademikov v Ljubljano je bil onemogočen, ker je vlada prepovedala predstave v ljubljanskem gledališču, radi obletnice lanskih septemberskih dogodkov. Frst.

Na Ivovskem vseučilišču so ustanovili dve novi stolici, ki sta prvi svoje vrste v Avstriji: 1. stolica za primerljajočo literaturo, ki so jo poverili slavnemu poljskemu pesniku Janu Kasproviczu; 2. stolica za govorništvo, ki so jo poverili pisatelju Juliju Tennerju. Frst.

Razkošnost na vseučiliščih v Nemčiji. Pod tem naslovom je prinesla »Reichspost« 19. avgusta 1909 prav zanimiv članek. Kakor poroča »Frankfurter Zeitung«, se je nekaj starešin nemških akademičnih društev obrnilo na svoje tovariše z oglasom, naj se nastopi proti potratnosti v dijaških društvih. Že za Bismarckovih časov se je podobno poskusilo. Nekaj se je tudi v tem oziru doseglo, a od leta 1890 gre zopet nazaj. Takrat so začela društva zidati svoje domove (Korpshäuser). Vse jim je sledilo in si skušalo sezidati kolikor mogoče razkošen dom. Vendar pa se ta razkošnost kaže še v premnogih drugih navadah. Ako člani enega društva obiščejo kako drugo društvo, se jih pogosti kar najrazkošneje; v prvih hotelih jim je na razpolago vse, kar se jim poljubi. To sili seveda na revanžiranje. Pri navadnih obiskih se je mogoče revanžirati le z napitnino. Poleg hotelskih uslužbencev jo prejema tudi društveni sluga. Ta ne dobi manj napitnine kakor 10 do 20 kron, dostikrat pa nad 50 kron. Pa to še ni najhujše. Samo en primer. Ako se n. pr. dva jenska dijaka bojujeta v Heidelbergu, stane to njihovo društvo okoli 500 K, obiskano društvo pa ju pogosti. Nenavadno sijajno se obhajajo različne obletnice. Ko je pred leti neko južno-nemško društvo obhajalo svojo stoletnico, je stala slavnost 100.000 K. Vrzel med

premožnim in revnim dijakom se večja; to sili k razmišljanju. V poznejšem življenju postaja raje večja kot manjša. In tako delajo ljudje, ki so navezani na žejo drugih. Poleg tega je pa to najslabša gospodarska priprava za življenje kakor si jo je mogoče misliti.

Za naše dijaštvo, hvala Bogu, to ne velja. Skromnost je še vedno njegova obča lastnost. Bodimo na straži tudi za naprej. Boj je naše življenje in ne praznik, če le kedaj praznik, naj bo to odpočitek v boju, ne pa brezskrbna norost. Frst.

SREDNJEŠOLSKO DIJAŠTVO.

Naša srednješolska izveštja. Nestrpno smo segli po njih, ker smo pričakovali, da bodo vsaj nekatera slovenska. Toda varali smo se. Ostalo je vse neizpremenjeno. Slovenska so samo ona izveštja, ki so bila že prej tudi, tiste gimnazije pa, ki se sedaj poslovenjujejo, v tem oziru niso odvrgele svojega nemškega značaja. Želeti bi bilo, da se to vsaj drugo leto popravi. Izmed sestavkov, ki so jih prinesla kranjska izveštja, moramo dijaštvo posebno opozoriti na lepi govor, bogat vsebine, ki ga je govoril g. prof. Fr. Kematar v proslavo 60-letnice vladarjeve; izšel je v izveštju kranjske gimnazije pod naslovom: »Razvoj socialnega življenja in narodne prosvete na Kranjskem v dobi vladanja cesarja Franca Jožefa I.« Ta govor naj bi si vzeli za vzgled vsi, ki nastopajo ob podobnih prilikah. Primerite podobne govore v drugih izveštjih, pa boste videli, kaka razlika. Važna je tudi razprava v izveštju novomeške gimnazije dr. J. Štebingerja o Ivanu od sv. Križa in dr. Jos. Tominška »Aforizmi o klasičnem pouku« v izveštju ljubljanske I. državne gimnazije. Znaprej bi želeli, da bi naša izveštja prinašala čem več takih razprav kakor so navedene. Kar se pa tiče izvenkranjskih izveštij, bi pa opozorili vse srednješolce na krasno, jasno pisano razpravo v izveštju ptujske gimnazije »Das Wesen der Malerei«, spisal Gustav Kaltenegger. Frst.

Pouk geologije na gimnazijah. »Neue Freie Presse« z 22. aprila 1909 prinaša članek dvor. svet. dr. E. Tietza »Geologie und Gymnasium«. V njem se obrača pisec proti nestrpni vsiljivosti različnih strokovnjakov, ki bi radi na račun vbojih srednješolcev povečali glorio svoje stroke. Treba povdarjati, da je naloga srednjih šol podati učencem vsestransko izobrazbo dušnih sil, da postanejo sposobni za uspešno poznejše delovanje bodisi v tej ali oni stroki. Nikakor pa ne gre preobteževati vseh dijakov s tako različnimi duševnimi zmožnostmi — z raznimi hipotezami, teorijami in problemi geologije, za katero je treba veliko predznanja, duševne gibčnosti in tudi veselja: skratka, to spada na visoko šolo. Sicer pa koliko je drugih bolj potrebnih in praktičnih stvari, ki se v učnih načrtih ne upoštevajo, kakor nekaj znanja prava narodnega gospodarstva, tehnike in prakse modernih jezikov. Zato se pridružujemo mnenju pisatelja, da zadostuje za enkrat popolnoma, kolikor bi se po obstoječih predpisih morala učiti geologija na gimnazijah —. L. S.

LISTEK.

Koledarček slovenskega katoliško-narodnega dijaštva je že zdavnaj izšel. Dobiva se v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani, pri Florijanu v Kranju in pri Krajca naslednikih v Novem mestu. Cena: 1 K, po pošti 1 K 20 v. Naj ne bo našega somišljenika brez koledarčka.

Swiat Słowiański piše v zadnjem 56./57. zvezku o »Zori«, da je »zelo resen in izborno urejevan list« (bardzo poważne i doskonałe redagowane czasopismo). Omenja člankov dr. Lénarda in J. Stullerja v 5. številki letošnjega letnika in se

ustavlja pri Stullerjevem članku v 9. številki »Krakov in slovensko dijaštvo«. Njegova izvajanja hvali in pristavlja še: »Od bivanja slovenske mladine bi morali imeti korist oboji. Naj torej prihajajo taki, s katerimi navezane zveze v mladosti bodo prinesle sad v bodočnosti naši in slovenski družbi. Želeli bi, da bi pomenil vsak pri nas študirajoči slovenski akademik kulturni in politični dobiček kar se tiče slovensko-poljskih razmer. Sanjamo o tem, da bi prišlo kedaj tako daleč, da bi kar največ imenitnih in vplivnih Poljakov in Slovencev združevalo skupne mladostne spomine. Zato prosimo: Pošiljajte nam najboljše, take, ki bodo tu v Krakovem iskali družbe istotako z najboljšimi izmed naše mladine. Zato so nam ljubši trije, toda delavni mladeniči, kakor 300 takih, ki jim na vseučilišču ugaja v prvi vrsti akademična svoboda — brezdelja. Takih je povsodi dosti domačinov — »mednarodnega« podpiranja teh si pa ne želimo.« — Tako piše resen mož, ki ne govori iz egoistiških ozirrov, ampak želi res, da bi iz tega vzrastla kar največja korist za Slovanstvo.

V isti številki prinaša tudi v kroniki precej obširno notico o Šent Ilju in omenja oglas slovenske dijaške zveze.

Pradž priobčuje v 6. številki t. l. članek A. L. Szymańskega »Jak pracuje młodzież słoweńska«. V glavnem poda isto, kar je pisal v svoji knjigi »Śród Słoweńców«, o kateri smo že lansko leto poročali (glej XIV., 11. 12). Članek končuje takole: »Sploh se vidi sad razumne delavnosti slovenske mladine že danes v raznih smereh. Kdorkoli je n. pr. sledil razvoju narodnostnih razmer v Avstriji čeprav samo na tih dunajskega državnega zbora, ta ni mogel prezreti, kako se pomikajo vedno na eno izmed prvih mest zastopniki maloštevilnega naroda slovenskega. A čegava zasluga je to, če ne slovenskih delavcev, ki so vzrastli iz mladine, ki se tako razumno pripravlja za javno delo. In isto, kar na polju politike, lahko zapazimo i v gospodarski, kulturni ali prosvetni delavosti — — zanima nas taka sodba tujega opazovalca, če se nam prav zdi skoro preveč hvale za slovensko dijaštvo, ki ima tudi svoje senčne strani, kakor vsako drugo.

Die deutschen Universitäten. Von Dr. V. Naumann. Graz und Wien 1909. Tako je naslov knjigi, ki o njej smemo trditi, da je celo v današnjem svobodomiselnem času pisana s precejšnjo objektivnostjo. Delo — niemand zu Liebe und niemand zu Leide verfaßt — so povzročili lanski poletni vseučiliški poboji, ki jih je vse razsodno razumništvo obsolalo. Časopisje in javno mnenje je takrat rado oči obračalo na nemške akademije, ki bi v enakem boju »Za svobodo znanstva« gotovo ne zavzele podobne taktike. »Nemška akademiška mladina ni nič manj ljubosumna za svobodo raziskavanja in pouka; v slučaju dozdevnega ali resničnega napada, bi ona prav tako kakor avstrijska svojega moža postavila. Vendar bi ta (avstrijska) oblika ne bila po njenem okusu, in ako bi tudi bila, bi je vseučiliška disciplina pod nikakimi pogoji ne trpela. To je objektivni in nikakor ne subjektivni odgovor.« Tako Naumann.

Kdo je povzročil lanski poletni vseučiliški boj? Nebrzdano mladeniško navdušenje. Za »svobodo znanstva in pouka«, neprestani narodnostni prepiri, politične stranke, na strani dijaštva stoječe časopisje in — vseučiliško profesorsko osobje. O priliki dijaških navalov se je od strani učiteljske korporacije pojavila nekaka onemoglost. Ta onemoglost je pri enih nasproti nenavadnim dogodkom psihološko utemeljena, pri drugih ima svoj vzrok v tesnem sporazumljenju z mladino, mnogim pa je odkazoval stališče tedanji politični boj. Ampak v prid univerzi se to ni godilo.

Zanimivo je naslednje poglavje, ki govori »o historičkem razvoju nemških vseučilišč.« Posnemimo glavne misli!

Zavode, ki so se iz njih razvila današnja vseučilišča, so prvotno nazivali »studium generale«. Že ime samo označi obseg in namen tega »studija«: univerza naj bi akademiku podajala splošno znanje in po besedah slovečega Paulsena skušala postati en učni zavod za ves krščanski svet, ne oziraje se na teritorialne in nacionalne meje. V luči takega umevanja nam je jasno nazoranje — »univer-

sitas magistrorum et scholarum«, na čigar mesto je pozneje stopilo ime »universitas litterarum«.

Pri ustanavljanju vseučilišč sta dva činitelja odločilna: papež in deželni gospod. Papež je univerzi podeljeval razne predpravice, tako: podelivno pravico akademiških stopenj; svetna nadoblast pa je skrbela za vzdrževanje univerz in jih obdarovala z različnimi svoboščinami kakor: s samoupravo, davko-prostostjo i. dr.

Pri najstarejših vseučiliških organizacijah treba upoštevati dva momenta: razdelitev v štiri fakultete in štiri narodnosti. Prvi je določal učno metodo, drugi je omogočal upravo. Moment narodnosti se je polagoma pozabil, ohranili pa so se štirje učni oddelki, med katerimi je do 19. stoletja prednostno mesto teološka fakulteta vzdrževala. Razmere so se spremenile v materialističnem 19. stoletju. Vseučiliški kateder si je osvojilo zapeljivo »svobodno raziskavanje«, ki je v kratkem rodilo zle posledice: vseučiliške stolice so postale izključna domena novo-liberalne generacije. Na univerzah je napočila doba nepotizma: pri podeljevanju profesorskih mest se ni oziralo na zmožnosti prosilca, ampak na stopinjo sorodstva z vladajočimi krogi. Že omenjeni Paulsen naj označi posledice te spremembe: »Nemški vseučiliški profesor svoje naloge ne zre več v tem, da bi trdil trdno stalnost splošno priznanih resnic, ampak v tem, da uči rezultate lastnega raziskavanja.« (Str. 18.)

V poglavju — država in vseučilišče — razpravlja pisatelj o postavopравnih odnošajih med državo in univerzo. Ozira se v prvi vrsti na nemške razmere, ki pa so precej podobne avstrijskim. Vseučilišča so državne ustanove z lastno samoupravo, ki je neposredno naučnemu ministru podrejena. Pri nastavljanju rednih učiteljskih moči ima profesorski kolegij dotične fakultete nasvetovavno pravico, na katero pa ministrstvo ni vezano. V ostalih zadevah so za profesorje obvezni zakoni civilnega prava, zato jih država tudi lahko prestavi. Svoboda pouka in znanosti jim je zagotovljena tudi izven univerze, vendar le tako dolgo, dokler »akademični učitelj ne prekorači mej, ki mu jih odkazuje postava in dolžnosti njegove službe.« (Str. 41.)

Po preglednem opisu ustave in notranje uprave, akademičnega meščanstva in disciplinarnih predpisov se v epilogu pisatelj še enkrat obrne na avstrijsko visokošolsko dijaštvo. »Mladina se naj spominja, da najvišja svoboda obstoja v tem, biti sam prost, vendar nikdar svobodo drugega kršiti; tudi država naj ne pozabi, da v kritičnih dneh najgotoveje do cilja vodi pot, ki ga pravičnost predpisuje.« (Str. 65.)

Ali si je avstrijsko visokošolsko dijaštvo nasvete dr. Naumannova vzelo za merilo pri reševanju enakopravnosti in mednarodnih sporov? Novemberski dnevi prošlega leta naj govoré!

Mihatov France.

II. velehrajski shod se je vršil 1., 2. in 3. avgusta na starodavnem Velehradu. Zbrali so se zastopniki katoličanstva in vzhodne cerkve vseh slovanskih narodnosti, pa tudi Nemci, Italijani in Francozje so bili zastopani, da se pogovore o možnosti in sredstvih, s katerimi bi bilo mogoče zblížiti vzhodno cerkev z Rimom. Posebno važno, da so se letos že tega shoda udeležili tudi pravoslavni Rusi in ne samo konvertiti. Ker so vprašanja, ki so jih tukaj obdelovali, splošno zanimiva in aktualna, zato opozarjamo naše katoliške izobražence na »Acta II. conventus velehradensis«, ki bodo izšla okoli novega leta. Tu bodo ponatisnjeni vsi govori (latinski!) in resolucije shoda. Vsak si jih lahko ob priliki ogleda v kaki knjižnici; ako bi jih kdo hotel kupiti, se lahko obrne na dr. Fr. Grivca v Ljubljani ali pa na uredništvo »Zore«, ki bo rado posredovalo. — Shod je enoglasno sklenil, da se ustanovi z l. 1910. velehrajska akademija s sedežem na Velehradu, katere namen bo pospeševati študij vzhodnihj posebnost cerkvenih razmer med zapadnimi narodi. — Vsporedno s tem shodom se je vršil na Velehradu shod češkega katoliškega učiteljstva, shod Apostolstva sv. Cirila in Metoda, in akademija čeških bogoslovcev in akademikov.

Frst.

Iz Gorice. Če zasledujemo dijaško gibanje zadnjih let, tedaj se nam poda kot glavni znak dejstvo, da se je kulturni boj docela prenesel z vseučiliščnih na srednješolska tla. Danes je na vseučilišnih dijaštvo dodobra ločeno; tamkaj se nič ne spremeni; dijaki, ki zapuščajo srednje šole, so si glede kulturnega vpranja na jasnem in ne ugibajo več, v katero društvo bi vstopili. — In tudi v Gorici ni drugače. Od pete šole naprej ve vsakdo, kam spada. Za katoličane izbera, v kateri tabor bi se podal, ni težka; le kat. nar. struja naglaša versko in narodno idejo in le v tej je prostor za dijaka — katoličana. Svobodomiselni dijaki na Slovenskem so imeli pa dve struji na razpolago: narodno-radikalno in narodno-napredno. Kakor je bilo pred leti navdušenje za narodni radikalizem velikansko, tako se je to navdušenje kar čez noč razblinilo v nič. Fantje spoznavajo komedianstvo radikalcev, sprevidevajo, kako neumne so fraze o »nadstrankarstvu«, »vera je zasebna stvar« itd. in obračajo radikalizmu hrbet. Le »Omladina« vzdržuje še radikalce na površju. Minula je doba navdušenih, od narodnega prepričanja solzečih se nadstrankarjev in zasebnikarjev. To opažamo povsodi in skoro bomo rekli, da je slavnj radikalizem le »oblak, ki je mimo šel«. Tudi za liberalce ni preveč navdušenja; ko je nastopil radikalizem, ki jih je razupil za lenuhe, krokerje in sabljače, je začela narodno-napredna struja pešati; a navzlic temu, da nimajo lastnega glasila, so se jele njihove vrste zopet širiti in sicer na račun radikalizma. Vsaj tu v Gorici opažamo, da pripadajo radikalizmu le duševni revčki. V zadnjem času imamo v Gorici zaznamovati nekaj posebnega. Predlanskem so se jeli prikazovati socialistični dijaki in danes vidimo, da so že cele vrste dijakov prevzete socialdemokratičnih idej in posebno so se pomnožili odkar sta nastopila dr. Tuma in dr. Dermota; od svobodomiselnega dijaštva je vse, kar je razsodnejšega, stopilo pod socialistično bandero. In v bodočnosti? Če gre razvoj tako naprej, tedaj si bosta skoro stali v Gorici dve močni struji nasproti: katoliško-narodna in socialistična. Za nas je to bolj; potem bi imeli pred seboj res odločnega, a kolikortoliko poštenega nasprotnika, ki jasno priznava, kaj da namerava.

Iz Trsta. Koliko je vere in morale dandanes po gimnazijah, je obče znano, saj gledamo in se zgražamo dan na dan ob sadovih te nove, a za naš narod mrtve generacije. Mesto Trst gotovo v tem oziru ne zaostaja, saj sem nanese veter od vseh strani raznovrstnih elementov, a žalibog, da dobrih jako malo. Kakor v drugačnem, je tudi v dijaškem življenju. Gimnazija je sicer nemška, a glede njenih obiskovavcev je pravi kaos. Tu dobiš lahkoživega Italijana in resnega Nemca, veselega Hrvata in v največjem številu pa Slovence. Tudi glede veroizpovedanja je ista zmešnjava: jud, pravoslavni, protestant in katoličan, vsi poslušajo istega profesorja, vsi dihaajo isti zrak. Človek bi mislil, da ob taki razliki narodnosti in veroizpovedanja morajo biti posamezniki zavedni svoje narodnosti in svoje vere, saj ima zato tudi vsaka vera svojega posebnega učitelja. — Ne, temu žalibog ni tako. Bolj kot svoje učitelje veronauka, poslušajo dijaki svoje profesorje, ki pa, ali so judje, ali pa *j a k o m l a č n i k a t o l i č a n i*, da jih ne imenujemo brezverce. Ako vedo, da je kdo izmed dijakov v dobri vzgoji in še nepokvarjen, se ne ustrašijo, da ga javno zasramujejo, n. pr. da gleda kot sramežljiva devica, ali da ga pitajo s prav za njih primernimi imeni, n. pr. tepec et similia. Kako blagodejno to vpliva na druge dijake, najbolj na one, ki so katoličani, in to Slovenci, to si lahko vsak misli. Ni dolgo temu, kar je en dijak Slovenec si drznil vpričo profesorja zasmehovati z raznobojnimi epiteti svoje sošolce, ki so v katoliškem zavodu. To pač ni edini slučaj, ampak to se ponavlja dan na dan. In profesorji? Oni se smejejo in v srcu gotovo tudi ploskajo — svoji vzgoji.

Z zasmehovanjem poštenih dijakov seveda drugi, ki v vzgoji uživajo popolno prostost, dobijo vedno več poguma in se počasi vtrjujejo v zasmehovanju tega, kar je najbolj poštenega in svetega in se pogrežajo v brezverje. Vest jih peče, da so bili tudi oni nekdanj nedolžni in da so bili tudi oni v katoliški vzgoji srečnejši, nego v blatu razuzdanosti. Največ teh zabavljacev in hujskačev je bilo po več let v katoliškem zavodu, ki jim je sedaj trn v peti. Zakaj to? Ali ni to sama zavist, ker so drugi srečnejši od vas?

Da pa kdo ne bo mislil, da je to samo prazno govoričenje ali neosnovano obrekovanje, bom pa poleg dejanj navedel tudi vzroke, in sicer naj zadostuje samo en in glavni vzrok tega nazadovanja v verskem oziru med tukajšnjimi dijaki Slovenci. Po večini so to dijaki iz tržaške okolice. Njih starši hodijo vsak dan v Trst, in sicer matere prodajati kako zelenjavo ali cvetice, očetje pa v tovarno ali v luko. Samoobsebi umevno je, da pri tem starši morejo jako malo nadzorovati svoje otroke, ki so po cel teden sami sebi pripuščeni. Otroci se pri tem življenju navadijo na zlato prostost in če bi jih slučajno oče ali mati tuintam hotela posvariti, to ne naredi več posebnega vtisa. Prvega temelja domače vzgoje torej ne poznajo. Ko pride čas, da pošljejo sina v srednje šole — ostaja tudi po cele dni v Trstu, tako da uživa prostost od jutra do večera. Navaien že izza mladih dni prostosti, se v mestnem ozračju kmalu okuži in niti še ne konča nižje gimnazije, ko že ne pozna več nikakega sramu, zamorjen je od velikomestne slane, še predno se je razcvetel. Ni čuda torej, če se kot tretje- ali četrtošolec že vpiše v plesno šolo in če v šesti šoli mora onemogel zapustiti svoje študije.

Zadnje čase, ko smo tej generaciji tu pa tam dokazali, da to ni prava pot in da se s plesi ne rešuje narodnih problemov, so ti ranjenci zagnali strašen vik in krik, in to seveda zoper sošolce, ki se z njimi ne strinjajo. Naši dijaki so se pa na drugi strani zelo začeli zanimati za katoliško gibanje in neustrašni odgovarjajo »prijateljem« z lepim obnašanjem. Nastal je tako nekak zid med našimi, za dobro vnetimi dijaki in med nasprotniki. Treba bi bilo torej, da bi se ta zavod, ki nasprotnikom že sedaj toliko preseđa, še razširil in nudil večjemu številu dobromislečih dijakov podpore. Čujemo, da se bo tudi tako zgodilo, in na ta način bi potem prišli naši dijaki do nekake premoči, ki bi s časom potegnila za seboj tudi one še nepokvarjene brezbrizneže, ki so sedaj zamorjeni od splošnega smradu in gnilobe!

Z. M.

Predaval je dne 9. maja na sestanku Orlov v Vipavi tov. Ivo Česnik »o mladinski organizaciji«.

Listnica uredništva. — **Prosim od sedaj naprej gradivo vselej do 5. vsakega meseca.** — Pri »Zori« se z novim letnikom marsikaj izpremeni. Cel letnik se poveča za dve poli (= 32 str.); izhajala bo pa samo desetkrat na leto; posamezna številka bo obsegala 32 strani. Leposlovna priloga »Prvi Cveti«, ki bo obsegala kakor do sedaj osem strani, bo izhajala pri vsaki številki. Dijaki, razširjajte »Zoro«, ker le če bo materijelno zagotovljena, se bo mogla razvijati tako kot bi radi vi in kot želi tudi uredništvo!

PRVI CVETI

LEPOSLOVNA PRILOGA »ZORE«

Dr. I. Pregelj:

Slovenski dijaški zvezi.

Proslave tebi treba ni,
ti naša vzorna mlada četa:
tvoj vzorni pot te sam slavi,
slaveč domovju sad obeta.
Na prsih komur križ blesti,
nam dal bo sad, ne samo cveta!

Beseda zove, vleče zgled:
preštej, če moreš jih – junake,
duh skromen, kvišku gre pogled
in Bog sam vodi njih korake –
Domovje, tvoj tu zbran je cvet,
veséli se mladine take!

Srce, uho ji ti odpri!
Kar mlado je srce spoznalo,
srce, ki ne pozna laži,
za dobro, to bo varovalo!
Dom, pomni! Solnce bo sijalo,
ta dan pa priborimo – mi!

Cirilov: *f* *1* *3* *5* *7*

Prijateljju.

(Ivanu M.)

Po letih mlajši, drug moj mili,
po drznosti ne smelih sanj,
še pomniš tisti večnokrasen
večer? Jaz vedno mislim nanj.

Srce je mlado in valuje,
mogočno v lice bije kri,
in tisoč nad in tisoč sklepov
nemirno dušo valovi.

In vprašam jaz in ti me vprašaš,
kdaj domu več ne bo težkó,
kdaj vznikne duh v nas večnosilni
in dvigne glavo pod nebó . . .

Molče na solnce padajoče
ozrem se jaz, ozreš se ti;
glej „maior in occasu“, pravim,
a tvoja bol molči, molči . . .

In dalje snujem misel svojo:
tako bo naš ugasnil dan!
A ti v odgovor deklamuješ
Puškinov sladki – talisman . . .

Dogodek.

Slika z letošnje trgatve. — Spisal J. Česnik.

Naše gorsko selo je tiho in enakomerno je v njem življenje. Vsako leto par pogrebov, par krstov in morda kaka poroka — to je vse in ljudje žive dalje tiho in mirno, da skoro ne vedo drug za drugega. Le ob košnji in trgatvi je več življenja kot po navadi, zlasti ob trgatvi. Takrat postane rod pogumen namah in fantom pomagajo peti v nočeh pri stiskalnicah možje, ki jih ne čujejo žene. In če jih tudi čujejo, se ne zmenijo za to. Trgatev je trgatev in spodobi se, da je človek vesel. Letošnja trgatev je bila posebno živalna. Grozdja je bilo toliko, da je zmanjkalo posode. Najstarejši možakarji ne pomnijo take letine in tako toplega vremena. Saj je grelo kakor ob sv. Jakobu, če ne bolj. Ljudje so peli in vriskali po vino-gradih in pri stiskalnicah ter si ponujali pijače.

»Le dajmo ga, saj morda ne bo dvajset let take letine! In dober je, a kup bo slab, ker ga je veliko. Zato si ga pa privoščimo.«

Pri Jerončkovi stiskalnici sta sedela dva znanca. Bil je tam Blažev Štefan, ki je osem let služil cesarja in bil v vojski na Laškem in vedno pripovedoval o svojih hrabrih činih, če ga je le hotel kdo poslušati, in bil je tam Tomaž, ki je bil že star petinšestdeset let in se je vtretje ženil. Jeronček jima je dajal piti in bila sta oba že dobre volje.

»Pa ga pijmo, saj ga je Bog dal, sakrabavs. No, pravim, to je vinček. Tudi moj je dober, a malo ga je. Kaj hočem pridelati na tistih trtah, ki bi jih skoraj pobasal v oprtnjak. Tako rečem, še v Kani na Galilejskem niso pili take kapljice, pa stavim, da ne, sakrabavs. Kaj pa ti praviš, Tomaž, ki si se prišel ženit v Sanabor. Veš, jaz sem se ženil samo enkrat, pa se nisem oženil in sem vesel, ker vidim, kako se je svet dandanes izprevrigel. Čevljar Jež in njegova sta se zjutraj tako dajala, da je bilo čuti po vsej vasi. In Jež se je poročil drugič. Šema je bil, ti pravim, Tomaž, sakrabavs. Otroka je imel od prej, za tega naj bi skrbel in za svojo mater. Ti si tudi šema, Tomaž. A, saj ni, da bi govoril.«

Blažev Štefan je korenjak, da je malo takih, dasi ga že tare starost. Pleča ima široka in močna, roke jake, da te premikastijo, kot bi trenil z očesom, le noge so hudo oslabele. Štefan trdi, da je preveč trpel pri vojakih, ko je krotil konje.

»Štefan, primejkuši, precej tiho! Kaj ti veš, kaj je žena. Dar božji je.«

»Zato si pa tako lepo ravnal z ranjko Jero — Bog ji daj dobro! Še jesti ji nisi dal v bolezn. In ko je ležala na smrtni postelji spomladi, si komaj čakal, da je šla tje, kjer ni muh. Kaj bi tisto, saj vem, sakrabavs. Kadar se ga napijem, povem vsakomur, kar mu gre. Ti si lump, veš. Zakaj si jo pustil samo gori v tisti prokleti samoti, na katero je pozabil Bog. Šel si ji po vina, tako si pravil. Pa ne da bi hitro odnesel pete k ženi, si se opil in vrnil zvečer. Žena ti je pa medtem umrla. Ti si lump, saj ti pravim. Vrag te bo že potipal.«

»Tako pravim, da bodi tiho, drugače te udarim. Poznaš me zmlada. Udarim, kot bi padel hrast. Taka jeza me grabi in potipal bi te, da bi hlenil.«

Tomažu se je zapletal jezik. Bil je nemarno napravljen, na glavi je imel majhen, okrogel klobuk, suknja je bila že precej ponošena, na hlačah je bilo par krp. Nosil je brado, kar ga je delalo odurnega.

»Sakrabavs, haha, ali te srbe kosti. Domov pojdi, pa rožni venec moli na stara leta! Nečaka vzemi na dom, brat ti ga rad da. Dober fant je in priden delavec. Ti bo vsaj gnoj skidal iz hleva, saj ga že nisi celo leto, in travo ti bo pokosil. Vse imaš nemarno, da se Bogu usmili.«

»Zato se pa moram oženiti, pa bo dobro. Nečaka ne maram, je falot, Ko bi mu dal čez, bi me lepo zapodil.«

Prišel je k stiskalnici gospodar, prismejal se je, ker je čul Štefanov in Tomažev prepir in ju je poznal.

»Pijta, pijta! Nič ne škodi, če ga ima človek malo pod klobukom. Ni greh, saj Bog ni kaznoval Noeta, ki se ga je napil, ampak Kama, ki se je očetu posmehoval. Zato pa jaz pravim našim ženskam, naj drže jezik za zobmi. Saj ga pošteno zaslužimo. Celo leto garamo in vlečemo, pa si ga ne bi privoščili. Na vaše zdravje, Štefan!«

»No, no, pravini, pa ga dajmo!« In pili so in peli tisto priljubljeno:

„En hribček bom kupil,
bom trte sadil,
prijatle povabil,
še sam ga bom pil.“

Solnce je že davno zašlo in mrak je legal na zemljo. Iz Jerončkove stiskalnice je teklo polagoma, ocejalo se je. Štefan je še parkrat pritisnil z močnim železnim drogom, potem je sedel na debel čok in začel znova oštevati Tomaža.

»Daleč sem bil. Lahe sem podil, mrhe sem krotil, da me še zdaj noge bole, v Trst sem vozil jajca, pa nisem videl takega tepca, Bog mi grehe odpusti. Kje si se pa pravzaprav že ženil? Ali te bo vzela katera?«

»Tomaž zna zbirati. Zadnjič je prišel s Sajevcem iz Podkrajja. Prišla sta kupovat in pokušat vino, pravzaprav pa se je prišel Tomaž ženit. Ukmarjeva dekla mu je bila prav všeč. Ni čuda, je lepo dekle, ta Barba. Morda bo tam kaj? Potem je bil pri Škvarčevki, ki trdi, da se ne poroči za vse na svetu. Hotel je piti že bratovščino, a ne vem, če je dobro naltet. Sreča, da je bil zraven Sajevec. In najlepše dekle v vasi je tudi vprašal, Blažišarjevo Kristino. Pa ga je nagnala z metlo,« pravi Jeronček.

»Pa prokleta, pravim, ne norčujte se! Moja kmetija je lepa. Vse je vredno tri tisoče z bajto vred. Nekaj dolga je, a tisto se že poplača. Kdo pa nima dolga? Še cesar ga ima, sicer ne bi živel dolgo. Tako vsaj pravijo, jaz ne vem, ker ne berem časnikov. Zdi se mi škoda denarja. Rajši kupim tobak, da čikam. Pravite, da sem norec. Nič norec. Štefan je bil norec, ko je prodajal svoje kljuse. Za trideset goldinarjev ga je dal, denar

je zapil in zakvartal, zdaj pa mora voziti jajca in maslo do Vipave na ročnem vozičku in jih tam oddajati Kobalčku, da jih popelje v Trst.«

»Osel, molči, in če se že ženiš, ženi se pri Čukovki, ki nima nobenega zoba.«

To je bilo Tomažu preveč, zagrabil je za debel kolec in zamahnil proti Štefanu. Jeronček je skočil proti Tomažu, a Štefan si je znal sam pomagati. Hipno je prijel Tomaža za roko, mu izvil kolec in ga podrl na tla, da je ležal na obrazu. Nato ga je namahal, da je stokal kot paglavec.

»No, no pravim, zdaj se pa zgubi, sakrabavs. Lahko noč in ne pridi se nikdar več ženit v Sanabor! Drugič se ti utegne zgoditi še kaj hujšega. Ne poznaš fantov iz naše vasi. Jaz sem fant in te zatožim, da hodiš mijavkat v vas, potem veš, kaj te čaka.«

Tomaž je parkrat robato zaklel ter izginil v noč. Do danes ga še ni bilo v vas in Štefan je trdno prepričan, da se ne pride več ženit.

Gorje človeku, če znori na stara leta!

Jason Saviljev:

Imendan.

(V album gdčeni A. M.)

Vaš god... Med drugimi naj tudi jaz
izrečem Vam čestitko,
ki trda bo in nenavadna,
ker Vam povem resnico bridko:

Toda daravno je tako,
ni eni žali misli srca ne odprite
in dneve blažene mladosti
v prepričanju in veri preživite.

Življenje naše je trdo
in srečo malokteremu naklanja,
a če jo komu podeli,
jo onemu, ki o njej najmanj sanja!

Da kdor bogat je lepih sanj
in hrepenenje hodi mu ob strani
vse dni njegovega življenja,
je najsrečnejši med zemljani! — —

Izor Etran:

Monolog.

Zarezal z roko težke bom valove
in prsi staval bom viharju v bran —
pretrgal vse vezi kovane — nove...
in stopil s smelo dušo v svet in dan.

Zaklical v daljo sivo bom mornarju:
»Ustavi ladjo in s seboj me vzemi —
nemirno dušo sladki mir objemi,
ki vlada morje širno po viharju...«

Saj tudi vali krvavijo vsi
in hočejo i oni čez bregove...
a mirno zopet svetlo morje spi
in jadra v daljne se bleste svetove.

Tri bajke.

Napisal P. M.

1. O študentu, ki ni jokal.

Je bil študent, ki nikdar ni jokal. Je bil rojen nekje na Spodnjem Štajerskem, kjer raste vinska trta in vre v globoki kleti sladko vino. Solnce sije poletje in jesen daleč noter v zimo; še na vernih duš dan, ko povsod drugje dežuje ali leži debela megla, se veselo smeje z neba, kot da je pust vseh pustov, praznik vseh praznikov. Torej tam je bil doma študent in tako se je zgodilo, da nikdar ni jokal. Umrla mu je mati v zgodnjih letih, ki jo je ljubil čez vse, ali jokal ni. Šel je v klet in se napil in prespal noč in dan, in z jutrom je prišla dobra volja. Ko je doštudiral latinske šole, se je pripetilo, da ga je oče vrgel iz hiše, ker ni hotel vstopiti v lemenat. Dom je ljubil in očetove njive je spoštoval, zato mu je bilo težko, ko je zapuščal vse. A jokal ni. Šel je na plan in zavriskal, da je odmevalo tri vasi daleč v tretjo vas k njegovemu dekletu.

In ta študent bi se bil rad naučil jokati. Potožil je tovarišu in tovariš je dejal: Pojdi z menoj! In šla sta na Dunaj.

Dunaj je veliko meslo in mnogo solz se potoči v njem. Stojijo visoke palače v ulicah in čim višja so okna, tem večja je bol v njih. Tri dni in noči sta ogledovala široke ulice in obokane mostove, četrto noč pa sta zašla v samotno ulico. Tema je bila v vseh oknih in sam je ostal pred vrati, prst na ustih. Samo v eni hiši je gorela luč in v svetlobi oken so se videle sence cvetlic. Tam je stalo dekle pred vrati, v bleščeči hermelin zavito in poševen klobuk na glavi. In ko sta prišla mimo, je zaklicala: Daj mi zaslužiti goldinar! Tovariš je šel naprej, ker je vedel, a študent je obstal in se približal. — Kaj hočeš? — Daj mi zaslužiti goldinar! In študent je pogledal in vprašal: Koliko si staro? In pravi mu: Dvanajst let.

In tedaj se je študent razjokal in mu je bilo lahko, ko je videl solze na robcu.

2. O študentu, ki se ni bal.

Je bil študent, ki nikdar ni užil strahu. Je bil doma blizu morja, oče mu je bil ribič. Bajta je stala, nizka in tesna, ob skalo pripeta, da jo bora ni podrla. Tam so divjali hudi viharji leto in dan. S strmega gorovja so padli v globočino kakor jastrebi z razpetimi krili, da so zaječale skale in se je razpenilo morje, belo kot sneg. Bajta se je tresla in prebivalci so se tresli, ali on je stisnil pesti in mu je bilo prijetno pri srcu. Ljubil je vihar in njegovo moč, in čim više je šel njegov glas, tem više mu je tolklo srce. Bil je sin bore.

Oče je odveslal zvečer na morje in se vrnil pozno v noč. Nebo je bilo jasno, ko je odpenjal čoln, ko je krenil proti domu, je ostal oblak in prepregel nebo in zemljo s svojim težkim mrakom. V dalji se je zasvitalo — ali je solnce, ali blisk? In že je bila nevihta tu. Čoln je vstajal in padal in veslo se je treslo na vodi.

Ljudje so stali na obali in gledali k njemu, ki se je boril z vetrom in vodo. A niso mu mogli pomagati. Mati je šklepetala z zobmi in sestre so jokale, a on je ostal miren. Ljubil je očeta, a tudi morje je ljubil. In mislil je: ali zmaga oče, ali zmaga morje, eno mora zmagati.

In potrkala je beda na okno, ko se oče nekoč ni vrnil z morja. Sestre so venele, mati je bledela in z velikimi plahimi očmi strmela v bodočnost. Kruh je zmanjkoval, a skale so ostale trde in brezsrčne. Daleč naokolu ni bilo tal za kruh.

In on je sklenil v svojem srcu, povezal culico, in se odpravil na Dunaj, iskat lepših dni. Čemu strah, če je moč v telesu, moč v duši?

Od doma so prihajala pisma, pisana s tresočo roko in zganjeno s skrbjo in strahom: naj misli kmalu dokončati sin, zakaj denarja ni več. A študent je stresel z glavo in šel dalje svoj zavestni korak.

In zgodilo se je, da je minil čas in so dotekla njegova leta. In se je vrnil in prestopil prag bajte in je stala mati ob mrzlem ognjišču, bleda v obraz in suha v prsi in čuden svit ji je gorel v očeh.

Dober dan, gospod! — je rekla in visok smeh je prerezal mir in mrak samotne bajte.

In takrat mu je v srce stopil strah.

3. O študentu, ki se ni smejal.

Je bil študent, ki se nikdar ni smejal. Od mladih nog je bil navajen resnosti volje in temnemu obrazu svojega očeta. Z vaškimi dečki ni igral in z dekletki se ni sukal okolu tet in babic: pod orehom je smrčal na stari kameniti klopi in predel svoje misli.

Ko je dorastel in stopil v mestne šole, se je ogibal šaljivcev. Ali je hodil sam, ali je vzel resnega tovariša na pot in sta govorila pametne besede in kratke stavke. Profesorji ga niso marali, ker se ni smejal njihovim dovtipom in v gostilni je sedel sam za svojo mizo, daleč od družbe. Vino ga ni ogrelo, naj ga je popil še toliko. In ko so delali maturo in so tisti, ki so imeli srečo, pili in peli in bili veseli noč in dan in še drugo noč in še drugi dan, je on zganil svoje izpričevalo, ga vtaknil v notranji žep suknje in resen, kakor je bil, odšel na svoj kraj.

Hitro je študiral in je bil prvi gotov. In ko je zaprl knjige, se je oženil. Kupil je vilo zunaj mesta in imel pet otrok. Same dečke. In ko je prišel šestí na svet in je bil tudi deček, se je vsa zlahta od srca smejala. Le on se ni smejal.

Imel je tudi obilo prijateljev, ker mu je žena prinesla bogastvo v hišo in je pri njem cvetelo blagostanje in sreča. Gorica je rodila vino, v hlevu zdrava žival. Miza se je šibila pod bogatimi darovi, kadar je žena pripravila dobro večerjo njegovim prijateljem. In so ostajali do polnoči in pili in peli in se šalili o življenju, da so jim stale solze v očeh. Le on se ni smejal.

In že je plačeval davke in volil v državni zbor in še se ni smejal. Tako resno se mu je zdelo življenje.

In zgodilo se je, da je prišel na Dunaj in se je ustavil pred parlamentom. V solncu jasnega jutra se je svetila Atenina čelada in modro so zrlji vanj kipi grških in rimskih juristov na rampi. In šel je dalje in si ogledal grški vestibul in stopil v dvorano. Na vzvišenem stolu je sedel ministrski predsednik, gologlav mož, strog v obraz in svečan po obleki, desnico na zvonce in njemu na desno in levo so sedeli drugi ministri in visoki gospodje.

Dvorana je bila zasedena. In čuj! Stalo je pet mož: prvi je imel pozavno, drugi boben, tretji piščal, četrti zvonec in peti ragljo in so trobili in piskali, zvižgali in ragljali, da so se tresle karijatide pod pisanim stropom.

In ko je to videl in slišal, se je zasmeljal in njegov obraz je dobil drugo podobo.

Višenjski:

Misli tihe ...

Misli tihe, misli tožne,
kdo pa vas je dahnil vâme,
ali od gomile rožne
prišle ste do mene same?

Če od mame ste, ah, dejte —
stopil bom meglice z lic ji,
če od drage ste, povejte, —
pisal vročih bom vrstic ji!

Ali sanja vas nelepa
iz nižin je privabila,
ali vas bodočnost slepa
v duši je čez noč povila? . . .

OCENE.

Kazak: »V blatu.« (Slika.) Bi še bilo navsezadnje, toda tista Cankarjeva manira: »Zavozil ga je bil v blato in pustil tam sredi močvirja . . .« nam ne imponira več, ker pač ni več nova. Snov, ki ste jo obdelali v svoji sliki, je velike važnosti za naše javno življenje; glejte, ravno v Primorju so ljudje v tem oziru zelo lahkomišelní in kadar ga ima kak tak bratec »pod kapo«, Vam napravi vse iz same noblese ali pa za šalo in popolnoma nič ne misli na posledice. Sicer so še druge vrste ljudje, ki jih res imenujemo renegate, ki iz oportunitizma, koristolovja prestopijo k nasprotnikom, ali vsaj svoje otroke vzgojé v nemškem ali laškem duhu. Taki so na Koroškem in prav posebno še na Štajerskem, pa tudi v Primorju. To je problem, ki je največje važnosti za naš eksistenčni boj. Toda stvar bi bilo treba nekoliko utemeljiti. Kje dobi navadna Italijanka iz gostilniškega ozračja omožena s Slovencem, toliko energije, da hoče kljub moževi volji otroke vzgojiti laško? Treba to utemeljiti, ne pa navesti samo ta suh fakt in potem na dolgo in široko govoriti, kako potem Vaš nesrečnež coklja po blatu in ne more ven. In oni »neznačajni« narodnjak je tudi nekoliko pretiran, dasiravno je njegov značaj bolje orisan kot pa oni od Avguste; mladi ljudje imamo sploh navado, da pretiravamo; skušajte se navaditi nepristranosti, naravnosti. — In potem Vaše slovnične napake, da ne omenjam ločil, s katerimi ste se sploh skregali. Ubiti — vbiti, »zapelivca« mesto »zapeljivca«, akuzativ za nikalnico, pre-

dolgi stavki s samimi »da«, — to so Vaše slabosti. Da je s kompozicijo težko, Vam priznam. Pa treba se je truditi.

Vaše pesmi so povečini slabe; ena — namenjena mladini — pa mi je ugajala in Vam izrečem prav rad svoje priznanje, samo če je res Vaša, namreč »Mrak«.

Ali ste videli kakšen je mrak? hodi okoli lahek korak . . .	S plaščem črnim solnce zagrne, z bakljo nevidno zvezdice vtrne.	Sestra je nočka, hodi za njim . . . Srečno, zaspanček, spanje želim!
--	--	---

»Solnce — sreča« je zelo nerodna igrača, kar pa v pesmi povdarjate, pa niti sami ne verjamete. »Prepad pokopanih nad« katoliško-narodnemu dijaku sploh ne sme biti znan in ne razumem tudi, zakaj bi se mu v mladih letih »mrak strnil s srca obupom«. To so bolehnne stvari, ki je najboljše, da ostanejo skrite neglede na zelo pomanjkljivo obliko. — »Principa življenja« oprostite, da ne razumem; ja, rime, to je tista nesreča pri mladih pesnikih; treba je privleči za ušesa besedo v pesem, samo da se rima; če potem kaj pomeni ali ničesar, to je stranska stvar. Ko bodete nekoliko starejši in se bolj poglobite v svoje svetovno naziranje, bodete videli, da to, kar ste vi označili, daleko ni »princip življenja«. — »Kjer Moč prebiva« — oblika slaba, vendar pa že še gre do zadnje kitice, ki pokvari ves dober vtis; »Sila gorostasna« se tako čudno čita. Ali ne čutite? Sicer pa mi snov ugaja, dasiravno je zelo težka. Opilite nekoliko, pa bo morebiti lepše! — »Jaz ljubim poldan« — iz rim in diktije govore naši moderni; kakor da bi bili imeli kakega Ketteja ali Zupančiča pred seboj in kako njegovo pesem v škodo nekoliko pre naredili in poslali sem. Prav res sem dobil tak vtis. — »Pomislite, bratje« bi morali še zelo, zelo opiliti, če bi hoteli, da Vam pesem priobči kak naš beletrističen list; vendar, ker je ideja lepa, naj sledi tu med ocenami:

Pomislite, bratje, nebo nad meno z zvezdami vse je posuto, pomislite, bratje, bridkosti napoj v tem muči življenju me kruto.	O zvezdice mile, čarobni vaš svet zdaj v dušo mi sije brezmejno; ha, duša ga pije junaško in željno. in pelin bridkosti v dušo vlit . . . —
---	--

In v mojem se srcu ves shaja pekel,
življenja bridkost ga ustvarja . . .
Nesmrtnost življenja, — en up mi vesel
zbor zvezdic leskečih povdarja.

»Slovo« je že še, vendar se nam ne zdi dobro takih stvari priobčati, ker ne spadajo v gimnazijska leta; toda moči ni nobene v tej pesmi; je prav tako tradicionalna kot druge. Povejte mi, če niste o take vrste slovesu že neštetokrat čitali? In o »mehki, prebeli roki?« Kje naj tu iščem lepote?

»V teh dneh« popisujete svoj duševni položaj, ki je nejasen, nekonsolidiran, poln dvomov in nejasnih dni; v misli Vam prihajajo prejšnji jasni dnevi. Tvarina tako nerodno obdelana! Slovnične napake tudi delate!

»V življenja valu« popisujete, kako ste sanjali o svojem idealu in se nič brigali za svet, tako da ste zamenjali celo letne čase. Ste bili tudi nerodni. — »Nestalnost« in nered ne samo v mislih, ampak tudi v besedah, ki ste jih spravili skupaj brez vsake zveze. Naj citiram samo zadnjo kitico Vaše »nestalnosti«:

»sij (resnica) v kaos te uganke,
v te svetovne labirinte;
reši maso te neznanke,
vozle Gordja izdavnin te . . .

Bože mili, kud' sam zaš'o . . . . Pa se še prihodnjič pomeniva, če kaj pošljete.

L. M.-c.